

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДИЗАЙНУ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавра

на тему: **ДИЗАЙН І АВТОРСЬКІ ІЛЮСТРАЦІЇ ДЛЯ ДРУКОВАНОГО
ВИДАННЯ-ДИТЯЧОЇ КНИГИ «ГАБФЕЛІ»**

Виконала: студентка 4 курсу, групи 6.0220-2
спеціальності 022 «Дизайн»
освітньо-професійної програми «Графічний дизайн»
Грін Марія Сергіївна

Керівник: викладач кафедри дизайну
_____Микола КАРДАШОВ

Рецензент: викладач кафедри дизайну,
к. мист. _____Христина СОДОМОРА

Запоріжжя

2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки і психології
Кафедра дизайну
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма «Графічний дизайн»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри дизайну
_____ Ганна ЧЕМЕРИС
«_____» _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Грін Марії Сергіївні

1. Тема роботи: Дизайн і авторські ілюстрації для друкованого видання-дитячої книги «Габфелі», науковий керівник роботи викладач кафедри дизайну Кардашов М.В. затверджені наказом ЗНУ 341-с від 05.02.2024
2. Строк подання студентом роботи: 10.06.2024
3. Вихідні дані до роботи: завдання на проектування, дизайн книжкового видання.
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): Історія ілюстрації у світовому та українському контексті; передпроектний аналіз; реалізація проєкту.
5. Перелік графічного матеріалу: презентація, демонстраційна графіка.
6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Дата, підпис	
		Надано	Отримано

7. Дата видачі завдання: 01.11.2023

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1	Вивчення проблеми, опрацювання джерел та публікацій.	Листопад, 2023 р.	
2	Розробка концепції ілюстрованого друкованого видання для дітей	Грудень, 2023 р.	
3	Розробка ескізів персонажів, головних елементів ілюстрацій	Січень, 2023 р.	
4	Розробка детально прорисованих ілюстрацій	Лютий, 2024 р.	
5	Розробка макетів розворотів із урахуванням тексту і ілюстрацій	Березень, 2024 р.	
6	Розробка демонстраційної графіки - плакату	Квітень, 2024 р.	

Студент

(підпис)

Марія ГРІН

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник роботи

(підпис)

Микола КАРДАШОВ

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

(підпис)

Ганна ЧЕМЕРИС

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Грін М. С. Дизайн і авторські ілюстрації для друкованого видання - дитячої книги «Габфелі» : кваліфікаційна робота бакалавра спеціальності 022 «Дизайн» освітньо-професійної програми «Графічний дизайн» / наук. керівник, викладач кафедри дизайну Кардашов М. В. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 7168 с.

UA : Робота викладена на 68 сторінках друкованого тексту. Перелік посилань включає 69 джерел. Об'єкт дослідження: друковане видання. Предмет дослідження: ілюстровані друковані видання для дітей. Мета дослідження: теоретичний аналіз досліджень з історії та психології ілюстрації як головної складової друкованих видань для дітей, аналіз аналогів на закордонному та українському ринку, дослідження особливостей розробки ілюстрацій для друкованого видання для дітей.

Ключові слова: друковане видання, дитячі книжки, книжковий дизайн, ілюстрація, персонаж, читач.

Hrin M. S. Design and Author's Illustrations for «Gabfeli», the Children's Book: Bachelor's thesis, specialty 022 «Design», Educational and Professional Program «Graphic Design» / Sci. adv. M. V. Kardashov Zaporizhzhia: ZNU, 2024. 7168 p.

EN : The work is presented on 68 pages of printed text. The list of links includes 69 sources. Object of research: Subject of research: illustrated publications for children. The purpose of the study: theoretical analysis of research on the history and psychology of illustration as the main component of printed publications for children, analysis of analogues in the foreign and ukrainian market, research of the peculiarities of developing illustrations for printed publications for children.

Key words: printed edition, children's books, book design, illustration, character, reader

Апробація кваліфікаційної роботи:

1. Грін М. С. Розвиток книжкової ілюстрації для дітей. *Design, Visual Art & Creativity: Modern Trends and Technologies* : Proceedings of IInd International Scientific and Practical Conference (12th of December 2023) / Zaporizhzhia National University. Zaporizhzhia : ZNU, 2023. Vol. 2. P. 93–95

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ІСТОРІЯ ІЛЮСТРАЦІЇ У СВІТОВОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ	6
1.1. Історія і еволюція ілюстрованих книжок та ілюстрацій.....	6
1.2. Відкриття у дослідженнях щодо уподобань дітей.....	18
1.3. Українські ілюстратори у контексті українського книжкового дизайну та ілюстрації.....	24
РОЗДІЛ II. ПЕРЕДПРОЄКТНИЙ АНАЛІЗ	30
2.1. Аналіз закордонного і вітчизняного ринку.....	30
2.2. Аналіз аналогів.....	36
2.3. Технічне завдання.....	42
РОЗДІЛ III. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ	44
3.1. Розробка концепції – загальний опис.....	44
3.2. Розробка персонажів.....	47
3.3. Технічна реалізація.....	51
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Всі ми в дитинстві читали книжки. Навіть якщо хтось і не любив читати, завжди із зацікавленістю розглядав кольорові сторінки книжки, де були зображені персонажі, вигадані країни із живописними пейзажами, лісовими феями і багатьма іншими персонажами, яких багато дітей любили з дитинства. І ці книжки «відкривали двері» у інші світи, давали багато радості. Тож, кажучи про явище книги, ми говоримо водночас і про явище ілюстрації, яка є найважливішою частиною друкованого видання, яка допомагає розвинути уявлення малих дітей про світ і яка, звісно, є невід'ємною частиною історії книжок, а також явища сторітеллінгу, адже ілюстрація – найкращий спосіб розповісти будь-яку історію [64]. Але чи завжди були книжки для дітей? І чому у сьогоденні книжки для дітей мають таку велику популярність? Це питання підіймає ще у 1997 році Глісон Вайт: «Якщо оглянутись на століття назад, то стає очевидним, що дитина займає нове місце в сучасному світі. За винятком, можливо, деяких королівських немовлят, ми не бачимо, щоб великі художники минулого зверталися до дітей. Чи існують дитячі книжки, проілюстровані Дюрером, Бургмайром, Альтдорфером, Йостом Амманом чи маленькими майстрами Німеччини? Чи серед флорентійських ксилографій ми знайдемо такі, що призначені для дітей? Чи Рембрандт малював для них офорти, чи Якоб Бехам готував тарілки для їхньої забави? зазначають експерти з досліджень ілюстрації у розвитку дитини» [67, с. 51].

Саме тому на тлі наукового, промислового, соціального прориву у світі, у сфері дизайну із кінцем ІХ століття викарбовується нова галузь - розвивається книжковий дизайн, зокрема, з'являються друковані видання для дітей, а ілюстрація стає окремим видом досліджень, що також говорить про зміну соціальних «укладів» та нового положення молодих читачів у світі [67].

У зв'язку з цим, це вплинуло на те, що протягом останніх років професія книжкового дизайнера і ілюстратора є дуже популярною. За даними з

2023 року, видно, що процент осіб, працюючих ілюстраторами, постійно зростає [61].

Цьому сприяло також появлення наприкінці ХХ століття графічних редакторів[10], а пізніше – графічних планшетів зі стилусами, що допомогло вивести формат праці із офісів до будь-якої точки світу, а також – спростило процес оформлення ілюстрованої книжки, зокрема для дітей. Тож, протягом останніх років можна зауважити, що популярність дитячої книжки та ілюстрації видно неозброєним оком – про це свідчить появлення всесвітніх конкурсів на ілюстрування дитячої книги [15]. Також, варто згадати сучасних відомих ілюстраторів – ілюстратори із багатомільйонною аудиторією у соцмережах працюють власне із проектами ілюстрацій для дітей. Ходячи у магазині з книжками, забавками, одягом, косметикою, побутовими речами, можна помітити, – вибір дитячих книжок набагато розширився, а дитячі книжки і мерч із ілюстраціями у мультиплікаційному стилі продається не тільки у магазинах для дітей. Варто підкреслити, що увага батьків до книжок для дітей значно виросла – адже, ретельно обирають ілюстрації, які би допомагали дитині всебічно розвиватися. Згідно до сучасних тенденцій у графічному дизайні, з огляду на дослідження у цій галузі та вищевикладене зазначимо, що тема нашого дослідження в наступному формулюванні: «Дизайн і авторські ілюстрації друкованого видання – дитячої книжки “Габфелі”» є актуальною.

Актуальність і теоретична значущість проектної проблеми дозволяє нам визначити предмет, об’єкт та завдання дослідження.

Об’єкт дослідження – друковані видання.

Предмет дослідження – ілюстровані друковані видання для дітей.

Мета роботи – проаналізувати особливості дизайну та розробити серію авторських ілюстрацій для друкованого видання-дитячої книги «Габфелі».

Виходячи з формулювання об’єкту, предмету та мети дослідження необхідно виконати наступні **завдання**:

1. Дослідити внесок українських графіків і ілюстраторів у український книжковий дизайн та ілюстрацію;
2. Проаналізувати попередні дослідження і відкриття щодо візуальних уподобань дітей у друкованих виданнях;
3. Проаналізувати аналоги ілюстрованих книжкових видань для дітей на закордонному та українському ринку;
4. Розробити концепцію ілюстрованого друкованого видання для дітей згідно побажань замовника і автора книжки – Яцека Следзінського;
5. Розробити персонажів видання;
6. Розробити серію авторських ілюстрацій;
7. Провести переддрукарську підготовку.

Апробація результатів дослідження здійснювалась шляхом публікації тез доповіді «Розвиток книжкової ілюстрації для дітей» у збірнику матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції «Design, visual art & creativity: modern trends and technologies» Vol. 2. (12 грудня 2023).

Структура пояснювальної записки. Пояснювальна записка складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних літературних джерел і додатків. Обсяг кваліфікаційної роботи становить 68 сторінок, 4 сторінки ілюстрацій, 69 – літературні джерела. Обсяг основної частини кваліфікаційної роботи становить 55 сторінок. За темою роботи опубліковано 1 тези доповіді на конференції.

РОЗДІЛ I

ІСТОРИЯ ІЛЮСТРАЦІЙ У СВІТОВОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

1.1. Історія і еволюція ілюстрованих книжок та ілюстрацій

В широкому сенсі ілюстрація є спробою пояснення та забарвлення словесної інформації наочним прикладом, що дає змогу читачеві створити та підсилити емоційне сприйняття написаного тексту.

На сьогоднішній день ілюстрація стала цілою галуззю візуального мистецтва та графічного дизайну [4].

Поява і розвиток ілюстрації напряму пов'язані з процесом еволюції різних уявлень у суспільстві та історичними подіями що безпосередньо впливали на цей процес. Розуміння процесів еволюції ілюстрації відіграє важливу роль для сучасних ілюстраторів і книжкових дизайнерів взагалі.

Таким чином, щодо пошуку відправної точки культури ілюстрування, то тут право на існування мають кілька історичних версій. Відправною точкою появи культури ілюстрації можуть вважатися як і перші малюнки давніх людей (так званий наскельний живопис), так і виникнення більш складного та спеціалізованого застосування малюнків в перших книжках [40].

Найдавнішими візуальними проявами творчості, інформація про які змогли отримати дослідники, можна вважати артефакти епохи палеоліту, знайдені під час проведення археологічних досліджень останків давніх мисливців та залишені ними, тепер вже пам'ятки історії, наскельні зображення.

З самого початку, зародження мистецтва ілюстрації носило магічний характер. Так, наприклад, зображення процесу та сцен мисливства на диких звірів, виражало сподівання печерних людей на допомогу вищих сил у добуванні їжі. Вирізаючи фігурки різних тварин, оздоблюючи їх зображеннями предмети повсякденного біту, давні люди сподівалися отримати таким чином захист від своїх тотемних покровителів (рис.1.1).

Рис. 1.1. – Перші наскельні малюнки [38].

Джерело: <https://news.mit.edu/2018/humans-speak-through-cave-art-0221>

Відповідні знахідки траплялись всюди, де були археологами були відкриті поселення перших людей.

В епоху перших цивілізацій примітивні зображення дійшли трансформації у більш складні форми, що було тісно пов'язано з розвитком релігійних уявлень, перших культурних цінностей, розвитком торгівлі та економічних потреб. Ілюстраціями вже прикрашали не тільки стіни храмів, а також вже і пам'ятки культової письменності. Відображалися військові та релігійні події, поховальні ритуали, життя коронованих осіб. Поширеними темами для ілюстрацій ставали питання моралі, закону та науки [40].

Яскравим прикладом найдавнішої книжкової ілюстрацій є художні мініатюри «Книги мертвих» Нового Царства Стародавнього Єгипту [65]. То були збірки релігійних текстів із зображеннями, що вважаються своєрідними «інструкціями», необхідними для переходу душі у потойбічне життя (рис.1.2). Книжковою мініатюрою вважається створений від руки малюнок, різнокольорова ілюстрація або обкладинка.

Рис.1.2 – «Книга мертвих», Стародавній Єгипет [65].

Джерело: URL: <https://arce.org/resource/book-dead-guidebook-afterlife/>

За різних часів майстри в різних країнах робили книжкові мініатюри кожен у своїй манері, використовуючи притаманні тільки його стилю матеріали. Ними були і гуаш, і акварель, і клейові фарби, туш та перо тощо [33].

Пізніше, вже антична епоха відома активним розвитком торгівлі та становленням міст. Ілюстрація вже починає набувати ознаки мистецтва, відокремлюється в досить розвинуту та популярну галузь життя.

Головними мотивами стають міфологічні персонажі, життя монархів, військові події, народні герої, різні події та свята. Ілюстрація як мистецтво знайшла своє місце в таких об'єктах як церемоніальний посуд, різні настінні мозаїки, храми та інші споруди тощо. Найвідомішим твором античності вважається «Іліада» Гомера (рис.1.3), з притаманними їй дуже мальовничими ілюстраціями, які перемежуються з текстом [57].

Рис. 1.3 – Ілюстрації у «Іліаді» Гомера [57].

Джерело: <https://samrocha.medium.com/iliad-odyssey-aeneid-an-epic-trilogy-9d3bc49d0631>

Ілюстрації також дійшли до наших часів з римської архітектури у вигляді різьби по каменю, яка стала важливою особливістю римського архітектурного стилю. Серед цього особливо виділяються римські пергаментні книги, ілюстрації в яких вироблені повноцінними пігментами [33]. Аркуші з пергаменту, який, на відміну від папірусів, добре вбирав фарби, що дало широкі можливості для оздоблення рукописів. Саме в такий спосіб створювались ілюстрації у Візантії, де цей вид мистецтва став дуже поширеним і розвинутим [48].

Наприклад, варто згадати псалтирі IX ст. оздоблені мініатюрами, які розташовані на полях поряд із текстом. Мініатюри відображають різні сюжети, але найчастіше - історичні сюжети пов'язані з процесами іконоборництва. Для ілюстрацій мініатюр Паризького псалтиря (X ст.), виділено цілі окремі аркуші(рис.1.4). Художниками було створено цілісні ансамблі, які гармонійно поєднували на одному аркуші багато текстових та графічних елементів [50].

Рис. 1.4 – «Паризький псалтир», ілюстрація [50].

Джерело: URL: <https://smarthistory.org/the-paris-psalter/>

За епохи Раннього Середньовіччя в ілюстраціях переважно можна було побачити орнаменти, які символізували певні речі. Тож, головними мотивами орнаментів стали геометричні фігури. Частіше вони були поєднані зі стилізованими рослинними мотивами, листями і квітковими розетками, що в цілому було притаманне періоду романського стилю [37]. Пізніше, в готичній епосі, для оздоблення сторінок використовували орнаменти із лапчастого і зубчастого листя серед яких могли бути листя різних дерев. Також характерними для цього періоду були мотиви колючих рослин, таких як реп'ях, терен тощо. В рослинний та геометричний орнамент впліталися також зооморфні мотиви. Найчастіше то був початок літери, ініціал якій мій займати більшу частину сторінки [63].

Рис. 1.5. – Середньовічний ілюстрований манускрипт [52].

Джерело: URL: <https://new.artsmia.org/programs/teachers-and-students/teaching-the-arts/five-ideas/medieval-illuminated-manuscripts>

Таким чином абстрактні стилізовані форми, яскравий колорит та багато декору стали особливостями середньовічних ілюстрацій. Згодом, у період Середнього Середньовіччя (рис.1.5), в книжковій мініатюрі можемо відслідкувати тенденцію до об'ємного зображення, будь-то фігури чи простір, досить ілюстрацій є виконаними на вільній художній манері.

Загальною знаковою особливістю середньовічної західної культури було те, що вона цілковито формувалась під впливом католицької церкви. Мистецтво розвивалось і розповсюджувалось завдяки монастирям і храмам, зокрема і книжна справа дістала цього величезного впливу. Спадщиною та прикрасою цього періоду стали англо-ірландські рукописи зокрема Євангеліє з Дарроу [62] (рис.1.6).

Рис. 1.6 – Книга з Дарроу, Trinity College Dublin [62].

Джерело: URL: <https://www.tcd.ie/library/exhibitions/directors-choice/durrow/>

Ще однією рисою в мініатюрах рукописів церковних книг була канонічність зображень. Композиція мініатюри та самі були такі самі, як на іконах, яко і різнилися, то тільки деякими деталями. Тому впізнавання образу чи самих історій зі Святого Письма в решті ставало дуже простим.

Вже з XIII ст. можемо побачити невелику тенденцію розповсюдження мистецтва книжкової ілюстрації на світське життя, хоча попит аристократичних кіл є ще цілком релігійний. Тож, ілюстрацію цього періоду відрізняє наявність певною мірою реалістичного зображення бойових баталій.

Вже в XIV ст. ілюстраційні мініатюри дедалі перестають бути абстрактними та символічними, а все більше стають реалістичними. На сторінках рукописів з'являються зображення правдоподібно намальованих комах, різних жуків, метеликів тощо. В техніці малюнку використовувався прийом готичного S-подібного вигину, що дозволяв зробити фігури більш граціозними [63].

Часопис герцога Беррійського, ілюстрації до якого створили брати Лімбурги є прекрасним прикладом готицького стилю. Також, маємо відмітити середньовічні мініатюри Жана Пюсея, Жана Фуке та інші праці братів Лімбургів, де можемо побачити застосування нових прийомів реалістичного зображення (зображення тіней від фігур, пару від дихання у холодний день чи диму з лісу від пожежі [63].

У формуванні ілюстрованої книги в сучасному розумінні, в якій присутня єдність зображення та тексту, можемо говорити тільки в епоху пізнього середньовіччя. Яскравим прикладом вважаються ілюстрації Сандро Боттічеллі до «Божественної комедії» Данте XV ст. [41]. (рис.1.7)

Рис. 1.7 – Ілюстрації до «Божественної комедії» Данте Аліґ'єрі [41].

Джерело: URL: <https://publicdomainreview.org/collection/dante-divine-comedy-in-art/>

Таким чином, періодом розквіту та значного поширення рукописної ілюстрованої книги в класиці середньовічного виконання можна вважати періоди високого та пізнього середньовіччя. В ці часи дедалі більше ілюстровані книги ставали модним замовленням заможних верств, предметом гордості та розкоші колекціонерів та меценатів. Висока ціна матеріалів (паперу, фарб та різної оздобы), ексклюзивність (недоступність незаможним колам), рукотворність та висока майстерність митців-ілюстраторів формували високу цінність середньовічної книги, піднімали імідж її власників, що звичайно обумовило великий на неї попит.

Винахід друкованої графіки значним чином змінив підхід митців до виконання ілюстрацій. Перша техніка друку ксилографія, котра полягала у вирізанні на одній дошці і текст і ілюстрацію, дозволила стилістично об'єднати слово і образ. Ілюстрації ставали більш ілюзорними та пластичними [44].

Епоха Відродження її ідеями гуманізму та технологічний прогрес розширили можливості видавництва, а саме можливість механічного друку. Книжки з ілюстраціями стали більш доступними для всіх верств населення.

Застосування дерев'яних гравюр дало можливість тиражувати ілюстрацію у значно більших масштабах [44].

Найважливішою фігурою того часу є німецький художник Альбрехт Дюрер, який відіграв важливу роль в становленні книжкової ілюстрації, оскільки підняв її на небачений раніше рівень майстерності. Дюрер поєднував нові техніки гравюри і дереворізу. Дюрер був одним із перших художників, які використали техніку силориту – риту на мідних пластинах. Прикладом є «Мадонна з тваринами» 1498 року [42].

Також, Дюрер експериментував із технікою офорту і удосконалив техніку ксилографії, в якій малюнки вирізаються на дереві та друкуються на папері. Цю техніку він використав у «Меланхолії I», яка стала однією з найвідоміших його робіт [43] (рис.1.8).

Рис. 1.8 – «Melancholy I», Альбрехт Дюрер [43].

Джерело: URL: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/336228>

Його ілюстрації були детальними і складними та встановили нові стандарти, вплинули на покоління художників та визначили чітку тенденцію до виділення книжкової ілюстрації в окремий вид мистецтва. Роботи Дюрера зображували як і релігійні теми, так і світські мотиви та наукові сюжети.

Однією з найважливіших його робіт є серія ілюстрацій «Страсті Христові», яка є прикладом неперевершеного майстерства [42].

Дюрер є прикладом до наслідування і сьогодні. Це можна прослідкувати у окремих сучасних виданнях і дизайн-проектах. Наприклад, у роботах відомого ілюстратора Кріса Люїса, який присвячує свою творчість католицизму і релігійним мотивам.

Згодом, поліграфічні нововведення стрімко розповсюдилися з Німеччини до інших країн [44].

В Нові часи вже склалися всі умови, завдяки яким став можливим розвиток дитячої літератури та ілюстрації. Раніше книговидавництво не бачило дитину як цільову аудиторію. А тепер, доступність освіти викликало нову потребу і сформувало нові задачі для видавців. А технології і, як наслідок зменшення собівартості виробництва книжок, дали відповідь на ці потреби і відкрили можливість для виконання цих задач [44]. Дитина стала новим і дуже вимогливим шанувальником в світі видавництва ілюстрованих книжок [67].

Розвиток друку дитячих ілюстрованих книжок розпочався в Англії з друкування буклетів оповідань та байок. Окремі книжки починаючи з 1700 року демонструють наявність в ній вже повноцінної дитячої ілюстрації.

Видавництво нового часу у кожній окремій країні Європи розвивалось мало свої особливості та розвивалось за власним сценарієм. Наприклад, в Німеччині XVII ст. приділяли увагу більш складній композиції, деталізували елементи архітектури та одягу в гармонійному поєднанні з картинами фантастичних пейзажів [44].

У Франції Нових часів у XVIII столітті вже панував стиль рококо, звідти ілюстрації виглядали дуже емоційно та експресивно.

Хроматографія (техніка кольорового друку) як нова технологія знову призвела друк ілюстрованих книжок до чергового підйому [44].

Тепер для кожного кольору виготовлялася окрема літографічна плита. Ще пізніше, такий винахід як фотогравірування дозволяв зробити процес виготовлення ілюстрації значно швидшим. Більше не переносили оригінальне

зображення на іншу поверхню, що допомогло зберегти початкові контури композиції. Альфонс Муха був митцем саме тих часів (рис. 1.9). Працював у Франції, створюючи рекламні плакати в стилі модерн [53].

Рис. 1.9 – Ілюстрація Альфонса Мухи «Langage des fleurs» [53].

Джерело: URL: <https://prague-now.com/museums/mucha-museum-and-the-master-of-art-nouveau/>

Тим часом, активно продовжує розвиватися ринок дитячого книговидання. Повнокольорові екслібриси користуються великим попитом. До відомих класиків дитячої книжкової ілюстрації належать Беатрікс Поттер та Артур Рекхем. Власне Беатрікс створила неймовірний світ, де поєднувались характеристики людей і світу тварин. Її ілюстрації популярні і у сучасності.

На терені дитячого книжкового видавництва у США початку ХХ століття набули популярності роботи художника-ілюстратора Т. С. Салліванта. Його незвичайні персонажі та інші роботи в своєму часі привернули увагу та інспірували творців мультиплікаційних фільмів Уолта Діснея та інших дитячих аніматорів (рис.1.10). Як наслідок, мультиплікація взагалі дуже вплинула на еволюцію ілюстрування дитячої літератури мультфільмів, особливо такі студії як Walt Disney, Warner Bros., Metro-Goldwyn-Mayer, Walter Lantz Productions [36].

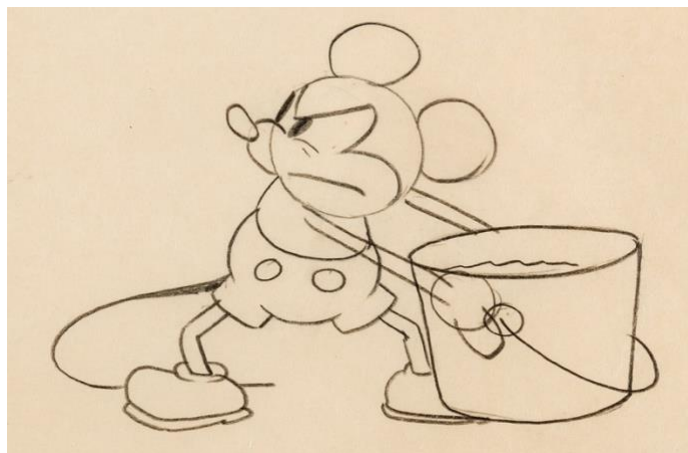

Рис. 1.10 – перші ескізи «Мікі Мауса», датовані 1928 роком [36].

Джерело: URL:<https://news.justcollecting.com/mickey-mouse-steamboat-willie-production-drawings-heritage-auctions/>

Власне, саме початок ХХ століття вважають за золоті роки у сфері виготовлення книжкової ілюстрації. Саме в ці роки увійшли в моду повнокольорові обкладинки журналів та ексклюзивні подарункові книги. Позолочені літери, якими були написані їх назви на вишуканих обкладинках та спеціальні вставні сторінки кольорових ілюстрацій, виготовлені із товстого паперу дуже привертала увагу прихильників літератури та образотворчого мистецтва [26].

Епохи Світових війн відзначилися великою зацікавленістю в патріотичній ілюстрації. Ілюстратори працювали у журналах новин Військові видання друкували ілюстрації фронтового життя. Особливим видом популярного і дуже затребуваного напрямку ілюстрації стало виготовлення патріотичних плакатів.

У другій половині ХХ століття винахід фотографії та швидке зростання її популярності почав трохи витісняти звичайну художню ілюстрацію [40].

Кінець ХХ приніс хвилю «неоекспресіонізму», що було викликано творчою кризою у традиційному ілюструванні і спробою винаходу нових форм створення художніх образів. Дизайнери-ілюстратори обирали працювати в манері символізму та сюрреалізму. З технічної сторони, в користуванні ілюстраторів залишилися техніки живопису олійними фарбами та аквареллю, акрил та гуаш, пастель та туш, ручки та чорнила.

Подальший розвиток ілюстрації вже в ХХІ столітті відбувався під впливом швидкого поширення комп'ютерних технологій та інтернету і вимагав від ілюстраторів опанування цифрових інструментів, різних графічних редакторів та програм [36] (рис.1.11).

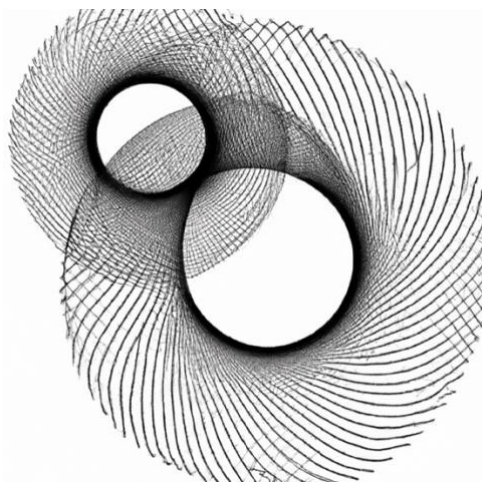

Рис.1.11 – Перший цифровий рисунок виконаний із допомогою перших графічних редакторів the IBM System/360 and the Evans & Sutherland PS-1 [36].

Джерело: URL: <https://worldart.news/2023/01/23/brief-history-of-digital-art/>

Безпосередньо у зв'язку із діджиталізацією, зацікавленість друкованими виданнями з їх традиційною художньою ілюстрацією протягом деякого була дуже низькою. Але треба зазначити, дивлячись на сучасні тенденції і тренди у книжковому дизайні, можна спостерігати зростання цінності паперового примірника ілюстрованої книги із усіма його поліграфічними якостями та унікальними характеристиками, Також можна зазначити, що сучасна віднова інтересу до друкованої книги, зумовлена також тим, що людство стикається із проблемою перенасичення цифрового контенту і впроваджує інтернет-детокс завдяки поверненню до матеріальної реальності та коренів.

1.2. Відкриття у дослідженнях щодо уподобань дітей

Ілюстрація у книжках для дітей є галуззю, яка поєднує у собі знання і відкриття з психології, педагогіки, психіатрії, мистецтва, дизайну і маркетингу, тому тема ілюстрованих видань для дітей зустрічається у різноманітних

дослідженнях на теми вищезгаданих галузей. Провівши аналіз історичних фактів і проаналізувавши існуючі дослідження, було помічено і визначено наявність цікавого аспекту і факту, який варто зазначити – попри багатовіковий творчий і літературний доробок людства, ілюстровані книги для дітей, які є предметом даного дослідження, почали набувати розвитку і популярності тільки у кінці 19 століття, що є наслідком промислового прориву.

Згодом, у дослідженні з років 50-х минулого століття проведеним Мейбелл Рудішилл піднімається важлива тема уподобань дітей щодо ілюстрованих книжок, де методом експерименту проведено демонстрацію різних карточок у різних комбінаціях дорослим і дітям із метою виявлення, на які якості діти звертають увагу більше [58]. У експеримент було залучено: чорно-біла фотографія, кольорова фотографія,

Результатом експериментального дослідження стали незвичайно цікаві відкриття: По-перше, було опровергнуто, як пише Мейбелл «типову думку дорослого» відносно того, що колір сам по собі є важливіший від усіх інших характеристик і якостей ілюстрації. Звичайно, у ході експерименту було підтверджено, що колір є дуже важливим, але паралельно було відкрито наступне: реальність зображення предмету, яке є легко розпізнавальне як частина оточуючого світу, була значущою у виборі картинок. Тобто, як пише Мейбелл, «Фотографії відмінної якості, як кольорові так і чорно-білі, заслуговують на те, щоб їх використовували в ілюстраціях для дітей частіше, ніж це відбувається на сьогоднішній день» [58, р. 451].

Також, подібно до того, як зробив це Мейбелл, Ричард Блумер у своїй роботі «Children's Preferences and Responses as Related to Styles and Themes of Illustration» [35]. Досліджує реакції дітей із метою виявлення, який стиль ілюстрацій дітям подобається більше. Більш того, у ході дослідження виявлено, які процеси стимулюються кожним з видів ілюстрації : зацікавленість, увагу або фантазію. Демонструючи дітям різноманітні історії із різним емоційним забарвленням, намальовані у різних стилях на малюнках, такі як контурний малюнок, розтушований контурний малюнок, розтушований контурний

малюнок із колірним заповненням, зібрано відповіді і думки дітей [35]. Так Блумер підсумовує свої відкриття:

«а. Кольорові зображення подобалися більшості дітям на відміну від лінійних та розтушованих малюнків;

б. Кольорові зображення стимулюють фантазію більше, ніж лінійні та розтушовані малюнки;

в.. Якщо метою малюнку є розвиток фантазії, вони мають бути кольоровими;

г. Якщо малюнки мають стимулювати зацікавленість і відобразити реалістичні думки про тему, вони мають бути контурними малюнками з темами негативної забарвленості пов'язаними з темою»;

д. «Колір мав тенденцію відволікати дитину від предмета малюнка, відволікати його від теми малюнка та його логічних зв'язків і спонукати його до фантазування», – пише Блумер [35].

Відкриття, зроблені під час даного дослідження є дуже важливою інформацією для дизайнерів, видавництв, психологів, які безпосередньо у певній мірі беруть участь у формуванні знань та психіки дітей під час створення книжок, буклетів, навчаючих карточок і усіх інших видів типографічної продукції для дітей [35].

Згодом, на основі досліджень, де були виявлене велике значення кольору у ілюстраціях, були проведені більш глибокі і розгорнуті дослідження у вузькому напрямі – колір та його психологічні, теологічні та історичні аспекти, вплив кольору на підсвідомість людини.

Також, проведене дослідження Марії Вейс має велике значення для дизайнерів бібліотекарів та рецензентів, адже у своїй праці «Дитячі вподобання щодо факторів оформлення книжок» порушує тему реакцій та вподобань дітей відносно різних складових оформлення книги – розмір книги, розташування ілюстрацій, розмір і вид шрифтів, наголошуючи, що вплив обкладинки і оформлення книги часто недооцінюється [66]. Результати дослідження можна підсумувати так:

1. Дітям більш подобається шрифт без засічок, бо прочитати і розібрати такий шрифт набагато легше, аніж шрифти із засічками, хоч і не треба забувати про групу дітей, що обрала шрифти із засічками

2. Цікавим фактом стало те, що діти із середніми здібностями частіше обирали шрифти без засічок, у той час коли діти із високим рівнем здібностей обирали шрифти із засічками

3. На противагу дизайнерам, діти не дуже турбуються про те, щоб книга була приваблива очам

4. Ілюстрації краще розміщувати вгорі або знизу сторінки

Підсумовуючи дослідження, Вейс пише: «Звичайно, важливо, щоб книжки мали цікавий для дітей зміст. Однак результати цього дослідження свідчать про те, що зовнішній вигляд книжки також має бути розглянутий. Вчителі та бібліотекарі, які обирають книжки для дітей, мають усвідомлювати вплив оформлення» [66, р. 405].

Згодом, у 1982 Марія Вейс у своїй статті спростовує думку «не суди книжку за обкладинкою» [66], підкреслюючи велике значення обкладинки у виборі книжки дитиною. У своєму дослідженні Марія підіймає важливі питання : «(1) Чи вважають діти розмір сторінки, тип та розташування ілюстрацій важливими при виборі книжок? (2) Чи існують відмінності між класами, статями та групами читацьких здібностей щодо важливості цих факторів у виборі книжок?», «(4) Чи існують відмінності між класами, статтю та групами читацьких здібностей чи вподобання залежать від класу, статі та читацьких здібностей? (5) Чому діти надають перевагу тому чи іншому варіанту?» [66, р. 400].

Результати дослідження підсумувала наступними відкриттями.

Наприклад, Вейс провела порівняння уподобань кожної статі щодо вигляду друкованих видань – було з'ясовано, що хлопчиками подобались ілюстрації розташовані у нижній частині сторінки, дівчатам – у верхній [66].

Підсумовуючи, Вейс пише: «Результати цього дослідження свідчать про те, що шрифти без засічок, такі як Futura, вважаються більш бажаними для

багатьох дітей. Отже, книжковим дизайнерам варто розглянути можливість частішого використання шрифтів без засічок. Крім того, оскільки 20% респондентів надали перевагу курсиву *Parinesy*, варто надрукувати кілька книжок у цьому або подібних стилях» [66].

Книжкові дизайнери зацікавлені у створенні привабливих сторінок, що привертають увагу, і для досягнення цієї мети використовують різноманітні позиції ілюстрацій. Це дослідження показує, що дітей не так турбує привабливість, як порядок і бажання уникнути плутанини під час читання. Тому верстальники повинні розміщувати ілюстрації або вгорі, або внизу сторінки [66].

Розглядаючи тему ілюстрацій у книжках для дітей, варто згадати про дослідження у галузі кольору – можна сказати, найголовнішої складової ілюстрації, адже саме кольори і їх комбінації мають значущий вплив на сприйняття, розвиток абстрактного мислення, активізацію важливих процесів у мозку. Тож, окрім «гуру» у галузі науки про колір, Йоганнеса Іттена [11], також комплексно розглянула ці аспекти Марія Жепінська у праці «Історія кольору у творах мистецтва Європи» [59].

По перше, Марія досліджує основу теорії кольору, тобто наукові і психологічні аспекти кольору, утилітарні функції, психологічні дослідження і експерименти на тему кольору і його впливу на психіку. На основі цих знань Марія провела комплексний аналіз мистецтва під кутом кольору починаючи зі стародавніх часів до сьогодення, досліджуючи кольори і усі споріднені теми у творах мистецтва кожної епохи.

Так, стан дослідження на тематику кольору описує Жепінська:

«Для мистецтвознавчої науки великий інтерес становлять найновіші дослідження з психології кольору. Цієї літератури зараз багато, і мистецтвознавець вона зацікавить насамперед тим, що він часто знайде тут підтвердження на основі експериментів і статистики надіндивідуальних реакцій людини на феномен кольору і певних властивостей впливу кольору на психіку, які знайшли своє вираження в культурі і мистецтві минулих епох, насамперед у

так званому символізмі кольорів. С. Г. Юнг, швейцарський психолог і філософ культури (помер у 1961 році), створив концепцію архетипу – елемента колективного людського підсвідомого. За Юнгом, колірні символи у всіх її проявах є не просто умовністю певної історичної епохи, а походять від архетипних асоціацій. Певні кольори постійно асоціювалися і асоціюються з певним психічним змістом: червоний – з емоціями, пристрастю, життєвою силою, синій - з інтелектом, духовністю, спогляданням» [59].

Також, Марія звертається до цікавого і цінного відкриття щодо взаємодії кольорів – це ефект віддалення та зближення кольорів у живописі [59]. Звісно, цей прийом перекладається і на ілюстрацію і на будь яку форму декоративного мистецтва.

Кольори, такі як теплі відтінки червоного, жовтого та оранжевого, мають властивість до «виходження» поза картину, роблячи елементи, намальовані ними, ближчими до глядача. І навпаки, віддалені кольори, такі як холодні відтінки синього, зеленого або фіолетового, створюють враження глибини і перспективи, завдяки чому елементи, намальовані ними, здаються більш віддаленими.

Цей прийом може бути інструментом створення простору та повітряної перспективи, а також ключем до активізації реакції дітей на зображення і креативне мислення [59].

Таким чином, відкриття, зроблені під час проведення вищевказаних досліджень і відповіді на поставлені питання є цінним матеріалом до аналізу для практикуючих або майбутніх ілюстраторів, книжкових дизайнерів, верстальників. Хоч, і водночас можна скептично ставитись до досліджень і експериментів, проведених у середині ХХ століття, адже вплив реклами, дизайну книжок, відео ігор, мультфільмів тощо на психіку, візуальне сприйняття та світосприйняття дітей у період з 2000-2024 набагато відрізняється від досвіду читачів минулого століття.

1.3 Українські ілюстратори у контексті розвитку українського книжкового дизайну та ілюстрації

Знаходячись, навчаючись, працюючи як молодий графічний дизайнер в українських реаліях, необхідним є розуміння процесів, які відбувалися на території України і в українському суспільстві. Сучасне українське суспільство переживає епоху національного відродження і усвідомлення національної ідентифікації. У сучасних наукових кругах з'являється поняття «український дизайн», який відрізняється від прийнятного західного зразку і у свою чергу, відрізняється своєю автентичністю і зверненням «коренів» – до народного мистецтва. Той самий процес характеризує і ілюстрацію у виданнях для дітей. Сучасні українські дизайнери знаходяться у стані пошуку власне «автентичного українського», саме тому звертаються до історії і до прикладів минулого.

Проводячи історичний аналіз, можна стверджувати, що великий вплив на український книжковий дизайн зробила українська гравюра періоду бароко [29]. Так, аналізуючи приклади львівської графіки, Томаш Ніклас зазначає, що релігійні гравюри мають більш великий вплив на читача [47]. Але ж, насправді, найбільш впливовим періодом для українського сучасного книжкового дизайну і ілюстрації був період кінця 18 – кінця 20 століття. На противагу ментальності, існуючої у 50-х роках, яка «забувала» про професію ілюстратора [чому художники йшли в ілюстрацію], про що згадує також у своєму дослідженні Чальз Кіпінг [46], саме у період 60-х років жили і працювали діячі мистецтва, які вивели український ринок видань для дітей на новий рівень і європейську арену, згадки про які є необхідним для розуміння розвитку української ілюстрації і книжкового дизайну [10].

Таким чином, слід визначити найголовніших і найяскравіших ілюстраторів, які формували мистецький спадок, на якому базувалися свою ілюстраторську діяльність сучасні покоління.

Тож, одним з найбільш впливових і яскравих прикладів української книжкової ілюстрації є Охрім Судомора [16]. Політична ситуація у країні сильно відбилася на його творчості, адже ж жив і працював на переломі епох,

зокрема революції. Його найвідоміша робота «Війна грибів з жуками» є неперевершеним візуальним ансамблем і поєднанням модерністських впливів і сюрреалістичних елементів [16]. Про це свідчить професійне використання «чистих» і вивірених ліній у поєднанні з мотивами природи, водночас у поєднанні із геометричними формами, що нагадує стиль Нарбута [16]. Колірне рішення у даному творі є прикладом вдалого і грамотного використання контрастності і комплементарності, а орнаменти і флористичні елементи нагадують мотиви українського народного мистецтва (рис.1.3.1).

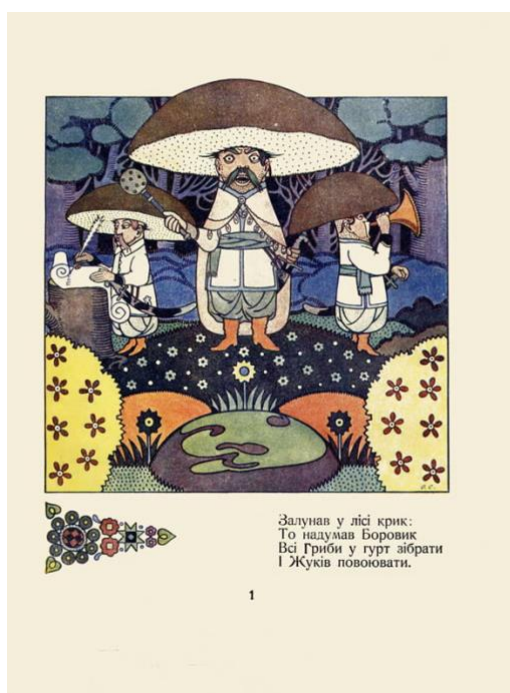

Рис.1.3.1 – Ілюстрація Охрима Судомори у «Війна грибів з жуками» [6].

Джерело: URL: <https://uartlib.org/dityachi-knigi/viyna-gribiv-z-zhukami-ilyustratsiyi-ohrima-sudomori/>

Також, одним з найяскравіших прикладів української книжкової ілюстрації є Георгій Якутович. Так про нього пише Білечко: «Він не просто художник, а художник, що мислить. Можна було б знайти, мабуть, талановитішого за нього, але вдумливішого – ні. Він привів нас у Карпати, як гід. Вони йому знайомі. Він врятував нас від пейзажності, від фальші» [1]. Його роботи для стрічки «Тіні забутих предків» Сергія Параджанова

характеризуються емоційністю, підкресленням національного колориту, а також лаконічністю і майстерністю [3] (рис 1.3.2). Його дереворити були використані на плакатах та різних рекламних елементах стрічки Параджанова.

Рис. 1.3.2 – Ілюстрація Георгія Якутовича [3].

Джерело: URL: <https://bomedia.com.ua/yakutovychi/>

У своєму аналізі Вікторія Олійних називає “корифеями” оформлення друкованих видань також: І. Їжакевича, В. Касіяна, Г. Гавриленко, М. Дерегуса, А. Базилевича [20]. Їх ілюстрація характеризується рухом спротиву радянській владі через підкреслення проблеми коренізації та українізації (рис.1.3.3) [20].

Рис.1.3.3 – Ілюстрація А. Базилевича до «Енеїди» І. Котляревського [32].

Джерело: URL: <https://vogue.ua/article/culture/art/yak-hudozhnik-anatoliy-bazilevich-stvoriv-ilyustraciji-dlya-enejidi-48839.html>

Переламним і найбільш важливим періодом у історії української ілюстрації є епоха діяльності шістдесятників [14]. Епоха шістдесятників характеризувалася активною діяльністю радянської інтелігенції, спробами відродження національної свідомості, спротивом режиму, який панував у країні [14]. Тож, художники цього періоду вперше почали змінювати формат мистецтва з офіційного на більш вільний – почались відбуватися неформальні і неофіційні мистецькі зустрічі, виставки, квартирники [кого треба знати]. Як зазначає у своєму дослідженні Вікторія Олійник, «Зокрема, 60-ті роки минулого століття характеризуються емоційним лаконізмом і плакатною ясністю книжкової графіки, що демонструє візуальні особливості періоду. Крім того, у цей же час спостерігаємо все більшу виразність ілюстрації та її певну графічну співзвучність з українським кінематографом» [14].

Також, варто підкреслити, що феноменом цього періоду став розквіт діяльності видавництва «Веселка», яке було засновано ще у 1933 році і майже протягом усього часу існування було успішним і популярним, а у історії становлення українського книжкового дизайну і ілюстрації було важливим грачем [10]. Саме діячі, які працювали у видавництві, спричинилися до формування української школи книжкового дизайну і ілюстрації [10, с. 25]. Деякими з них були: В. Голозубов, Г. Якутович, В. Легкобит, В. Ігнатов, В. Савадов, В. Литвиненко, Н. Лопухова, В. Григор'єв, С. Артюшенко і багато інших [10] (рис 1.3.4).

У додаток, власне у цей період почалася хвиля призначення нагород у конкурсах і виставках європейського масштабу для дизайнерів видавництва «Веселка», що спричинилося до визнання у галузі на світовій арені [10].

Рис.1.3.4 – Фрагмент ілюстрації Легкобита до збірника «Женчик женчик, невеличкий», видання «Веселка», 1978 [9].

Джерело: URL: <https://uartlib.org/dityachi-knigi/zhenchyk-zhenchyk-nevelychkyj-ukrayinski-narodni-skoromovky/>

Також, виведенню української графіки на подіум світового мистецтва сприяла виставка «Імпреза» і дві серії виставки «Інтердрук», одна з яких відбулася у Львові у 1990 році. Українські графіки цікавилися західними впливами, набуттям контактів із діячами мистецтва з Європи, що вплинуло на організування саме цих виставок, які стали своєрідним першим бієнале української графіки [23]. Окрім того, як пише Олег Руденко, що це «прорвало залізну завісу тоталітарного режиму у часи становлення незалежності України» [23], це також поклало початок до тісної співпраці українських графіків кінця ХХ століття – початку ХХІ століття із закордонними діячами та використанням актуальних технік у графіці.

Таким чином, діячів сучасності у галузі книжкової ілюстрації можна віднести успішні проекти ілюстраторів, наприклад, Євгенії Гапчинської з виданням «Аліса у країні див», які «за рахунок міксування образотворчих жанрів» [21], вивели українську ілюстрацію на новий рівень, де класична ілюстрація вже поєднується із сучасними технологіями, наприклад, віртуальною реальністю [21].

РОЗДІЛ II ПЕРЕДПРОЄКТНИЙ АНАЛІЗ

2.1. Аналіз закордонного і вітчизняного ринку

Попри розвиток технологій і доступ до подкастів, аудіо книжок і стереотипне мислення про «книжки – минуле століття», щодня з'являються люди, які купують книжки. Аналізуючи закордонний ринок, варто зазначити, що згідно даним з 2023 року, які подає [euronews.culture](https://www.euronews.com/culture), 3 найбільш читаючі країни у рейтингу є Норвегія, Фінляндія, Польща (рис.2.1) [32].

Тож, у Європі у 2022 році до найпопулярніших літературних жанрів входили:

1. У західній Європі (Франція, Португалія, Іспанія) та Румунії найпопулярнішим були романи;
2. У центральній Європі (Німеччина, Польща, Словакія, Італія, Чехія, Австрія, Швейцарія) найбільшої популярності набув жанр фентезі;
3. На півночі (Швеція, Норвегія, Фінляндія) були популярні детективи, поезія, класика [32].

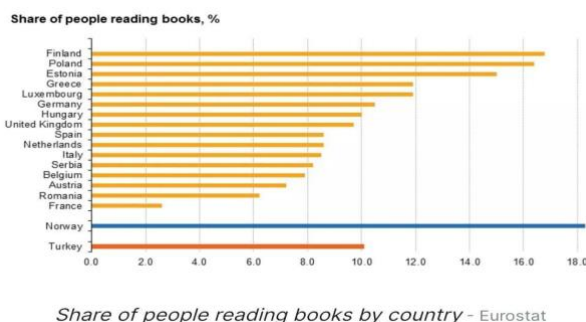

Рис.2.1 – Статистика рівня читання в Європі, Eurostat [69].

Джерело: URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20180423-1>

Також, розуміння закордонного ринку відносно книжок для дітей, які є предметом дослідження, варто зазирнути до даних за 2023 рік, які подає Guardian:

«Найкращі книжки для дітей цього року розповідають про смуток і страх, водночас оспівуючи любов, стійкість, надію та радість. У «Великому сні» Майкла Розена та Даніеля Егнеуса (видавництво Bloomsbury, Великобританія) двоє ведмедів готуються до Великого сну, але Ведмежатко боїться, що їм не вистачить снів, щоб пережити зиму. Він вирушає в небезпечну подорож, з якої повертається зі збереженими візіями щастя, повернення додому та надії. Світлі ілюстрації Егнеуса в поєднанні з простим, зворушливим текстом Розена створюють книжку-картинку, сповнену піднесеного тепла та затишку.

Якщо ви шукаєте захопливу історію про любовний зв'язок між батьками та дитиною, то «Шлях до зірок» Девіда Алмонда та Джилл Сміт (Вокер) – це справжнє захоплення.

Безтурботна і весела «Людожер, якого не було» Майкла Морпурго та Емілі Граветт (Two Hoots) – це казка, яка відрізняється від інших казок» [68].

Окрім статистик і звітів всесвітніх організацій, чудовим інструментом до аналізу і оцінки закордонного і вітчизняного ринку відносно друкованих видань, а саме книжкового дизайну для дітей, є всесвітня платформа Behance. Платформа є найбільш популярним серед діячів дизайну і аматорів простором, де кожний діяч будь-якої галузі дизайну і проектування може додавати своє портфоліо, ділитися виконаними проектами. Саме Behance часто служить у процесі пошуку ідей, натхнення, аналізу сучасних трендів не тільки у дизайні, але і архітектурі, 3D моделюванні, анімації, живописі, фешн-дизайні тощо. Після ознайомлення з роботами ілюстраторів і дизайнерів з усіх сторін світу, можна ствердити, що ринок дитячої ілюстрованої книги є багатим, різноманітним, але водночас дуже «молодим», саме тому прослідковується певна диспропорція щодо кількості якісно проілюстрованих видань у певній галузі. Тобто, кількість ілюстрованих видань на тему екології є значно менша, ніж, наприклад, пригодницькі оповідання, фантастика, посібники з географії чи біології. Однак, не тільки Behance є інструментом для визначення світових трендів у дизайні і ілюстрації. Більш важливим і значущим фактором, який визначає ринок і має великий вплив на продажі, є нагороди у світових. так само

як і участь у подіях і виставках, присвячених дизайну і особливо книжковому дизайну. Однією з найбільш відомих престижних подій і конкурсів для ілюстраторів, яких спеціалізацією є видання для дітей. Одним з прикладів є Bologna Children's Book Fair – ярмарок дитячої книжки у Болоньї, який відбувається щороку починаючи від 1964 [15]. «Болонський дитячий книжковий ярмарок глибоко відданий справі наведення мостів між країнами та культурами, переслідуючи єдину, важливу мету – сприяти підвищенню якості дитячої ілюстрації та літератури, а також надавати простір для діалогу та обміну досвідом», – пише українська газета «Люк» [17].

Рис.2.2 – Ілюстрація Оксани Домашич, обрана комісією Bologna Children's Book Fair 2024 [2].

Джерело: URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2024/01/24/259008/>

Комісія конкурсу щороку обирає лауреатів і нагороджує проекти ілюстраторів та видавництва з усього світу. Тож, наприклад, у 2024 році серед фіналістів конкурсу опинилися вісім українських ілюстраторів: Поліна Дорошенко, Грася Олійко, Оксана Драчківська, Ольга Лісовська, Ольга Штонда, Марія Плешакова, Анастасія Хижняк, Оксана Домашич (рис 2.2) [15].

Після проведення аналізу, можна зазначити, що усі нагороджені ілюстрації відрізняються широтю, сміливістю у використанні кольорів, динамічною композицією, нестандартним підходом щодо форми і загальним

позитивним впливом на читача. У додаток, варто зазначити, що у 2023 році Видавництво Старого Лева» отримало перемогу в BOP-2023 – Bologna Prize for the Best Children’s Publishers of the Year в категорії Європа [12]. «Це як Оскар, але у світі книжок для дітей, це як Нобель, але для видавців. Це неймовірне досягнення, здобуток, до якого ми йшли останні десять років, систематично представляючи себе, Україну, українських авторів та ілюстраторів у світі та на міжнародному ринку прав. Ми щасливі, що цього року нам вдалося не лише представити Україну на події світового рівня, зустрітися з колегами-видавцями з інших країн, але й здобути таку важливу перемогу для нас та нашої країни!» [12].

Таким чином, отримання особливої відзнаки і нагороди у конкурсі Bologna Children's Book Fair сприяє визнанню у галузі, підвищенню впізнаваності на ринку, збільшенню продажів, мережі контактів.

Аналізуючи ринок книжок для дітей в Україні, слід згадати про вплив повномасштабного вторгнення у 2022 році, яке негативно торкнуло не тільки інфраструктуру, енергетику, промисловість та виробництво, охорону здоров’я, освіту, але вслід за усіма згаданими секторами, негативно вплинуло і на сектор видавництва, який охоплює процеси написання, редагування, дизайн, видання, друк, продажу книжок. Просто кажучи, знизилася потреба у книжках. Так, у 2022 році тиражі книг впали на 36 відсотків, ніж в попередньому році, що демонструє зміну фокусу та зміну цінностей під час воєнних дій.

Хоча, у кожного процесу є свої наслідки. Звісно, у зв’язку із цим з’явилося багато воєнно-тематичних книжок і пікчербуків для дітей, адже у реаліях війни повстала потреба навчання молодого покоління таких речей, як наприклад: як поводитися під час обстрілу, як рятуватися і рятувати інших людей і багато інших аспектів, які є невід’ємною частиною життя підростаючого покоління. Таким чином, у період з 2022 року в Україні було видано багато якісних книжок і пікчебуків воєнної тематики, такі як: «Жовтий метелик», «Залізницею додому», «Півник з Живка», «Абрикоси зацвітають у ночі». Наприклад, пікчербук «Залізницею додому» у зворушливий спосіб з

якісними і виразними ілюстраціями показує історію мільйонів українців після лютого 2022 року.

У додаток, у наслідок повномасштабного вторгнення з'явилася потреба «перенести життя до укриттів» для максимальної безпеки дітей і школярів. Саме тому відкрилися підземельні класи шкіл, книгарень, місць відпочинку. Це показує важливий аспект – важливу роль навчання і великий вплив книжок на щоденне життя дітей, адже часом діти дізнаються про багато речей саме з книжок.

Варто згадати, що найголовнішими видавництвами, які спричинилися до видання українських бестселерів і вже згаданими книжок, є:

вищезгадане видавництво Старого Лева у Львові, Книгарня Є і А-ба-ба-га-ла-ма-га (рис.2.3).

Рис.2.3 – Садина видавництва Старого Лева у Львові [12]. Джерело: URL:

https://tvoemisto.tv/news/vydavnytstvo_starogo_leva_pereihalo_u_novyuy_ofis_adresa_foto_89854.html

Крім вищезгаданого, варто звернути увагу на проекти, які були реалізовані у наслідок повномасштабного вторгнення безпосередньо у місті Запоріжжі. Тож, була розпочата і зреалізована ініціатива створення креативних ілюстрованих видань-розмальовок для дітей, особливо внутрішньо-переміщених. Концептом проекту є друк видання у форматі А4 або квадраті, кожна сторінка якого збагачена контурними ілюстраціями до розмальовки і різноманітними завданнями на креативність і логіку. Видання має навчально-розвивальний контент, який призначений для дітей у віці від 6 до 12 років.

Розробка ілюстрацій і завдань побудовані так, аби розвивати у дітей низку здібностей, такі як почуття естетики, кольору, ритму, логіку. Організатором, ідеологом, розробником, менеджером, видавцем у проєкті є Павло Сікорський, який ділиться ідеєю проєкту: «Ця ініціатива – спроба додати у життя маленьких діточок, які постраждали від війни та були вимушені покинути свої домівки, позитиву, спокою та можливості займатися творчою справою. У незрозумілих обставинах, в яких зараз опинились тисячі дітей України, дуже важливо, щоб вони мали зрозуміле завдання, приміром, гарну книжку, або смішну розмальовку» (рис.2.4).

Рис.2.4 – Видані у 2022 році ілюстровані розмальовки у рамках проєкту ChildrenArts [7]. Джерело: URL: <https://childrenarts.com.ua/uk>

Також, Павло ділиться тим, чим керувалася команда під час створення контенту і кількома думками щодо видань: «При створенні ілюстрації це, по-перше, ми керувалися віковими обмеженнями. Тобто, ми виходили з того, щоб дітям певного віку це повинно бути і не занадто легко. Тобто, щоб їм було цікаво, і вони отримували порцію дофаміну в момент, коли вони все ж таки змогли вирішити, наприклад, якусь завдання. А щодо там останніх книжок, одна з яких вже надрукована, а інша тільки збирається, вони були об'єднані ще основною ідеєю книжки називаються обидві «Мандрі Україною» (рис.2.5), тому в нас була задача така основна, це показати в книжці, якнайбільше, різноманітних місць, в яких цікаво побувати, відпочити, щоб діти могли зростати зі свідомістю, якою гарною країною є Україна». Видання збагатило

ринок українських книжкових ілюстрованих видань із патріотичним забарвленням, що внесло значний вклад у розвиток як і молодого покоління, так і суспільства в цілому.

Рис.2.5 – Видані у 2022 році ілюстровані розмальовки «Мандри Україною» у рамках проекту ChildrenArts [7]. Джерело: URL: <https://childrenarts.com.ua/uk>

2.2. Аналіз аналогів

Аналізуючи ринок книжок у світі, стає зрозумілим, важливо не тільки розуміти актуальну ситуацію на ринку, ще більш важливим є проведення аналізу аналогів. Для проведення комплексного аналізу слід згадати, які існують типи книжок для дітей на сучасному ринку:

1. Пікчербуки з мінімальною кількістю тексту (вік: 4–5 роки)

це книжки з максимально великими ілюстраціями, які так насправді і є історією у картинках, бо у ранньому віці діти вчаться і пізнають світ через образи, дотик, звук. Недарма існують книжки із зображенням тварин, де при натисканні вміщеної всередині кнопки з'являється звук тварини.

2. Ілюстровані оповідання, казки, пригодницькі історії (вік: 6–10).

У цих книжках надалі великим акцентом є ілюстрація, але з'являється більше тексту, у деяких- ілюстрованих книжках з'являються задачі на логіку, асоціації тощо.

3. Книжки, у яких є навчальний, науковий, фантастичний, психологічний контент (вік: 11–14) [22].

Ці книжки вже товстіші від книжок з 1 категорії, адже це вже можуть бути і енциклопедії, і фантастичні романи зі складним сюжетом, але це не значить, що текст замінює ілюстрації. Вони навпаки, як завжди, тільки збагачують зміст і покращують сприйняття інформації

Для проведення аналізу аналогів необхідно визначити, чому власне аналіз допомагає ілюстраторам і дизайнерам створювати якісний продукт. Аналіз допомагає розуміти світові тренди у книжковому дизайні і ілюстрації, що є важливим елементом процесу створення дизайну у стосунках замовник-виконавець, адже люди навколо звертають увагу на моду і люблять бути у тренді, мати візитівки з найсучаснішими техніками друку і дизайну тощо. Для проведення якісного аналізу аналогів книжкового видання закордоном і на вітчизняному ринку, слід визначити цільову аудиторію. Вік цільової аудиторії аналізованого предмету дослідження – книжкового видання і пікчербуків для дітей, становить від 4 до 12 років. Для проведення аналізу взято під увагу приклади як із закордонного ринку, так і вітчизняного.

Наприклад, варто проаналізувати видання «Залізницею додому» від видавництва Старого Лева, яке зображене на рис.2.6. Обране видання можна сміливо класифікувати як пікчербук, адже ілюстрації займають більшу частину змісту, тобто найголовнішими аспектами є колір, композиція, цілісна гармонія. Формат видання – горизонтальний прямокутник. Такий формат дозволяє більш розгорнуто показати розвиток подій у сюжеті. Композиція відіграє велику роль, що можна прослідкувати у «Залізницею додому»: створена композиція має динамічний і ритмічний характер, адже в ілюстраціях можна виявити повторення вектору розміщення елементів, наприклад, хмари зображені по

діагоналі з лівої на праву сторону, зображення натовпу людей, яке рухається виключно по діагоналі (так само, з ліва на право). Використані прийоми підтримують сенс і тему пікчербуку, тобто створюється ефект руху потяга, ефект швидкоплинності часу (рис.2.6).

Рис.2.6 – Ілюстроване видання «Залізницею додому», 2022 [25].

Джерело: URL: <https://starylev.com.ua/elektronna-knyga-zaliznyceyu-dodomu>

Важливим на етапі аналізу є розглянути книжки на тему захисту екології із метою оцінки конкурентості на ринку. Тож, у ході аналізу було взято під увагу наступні видання:

1. Серія книжок про захист зовнішнього середовища представлена видавництвом Каламар – «Як допомогти їжачкові та захистити полярного ведмедя» і «Справжні монстри – загроза для планети» (рис.2.7).

Рис.2.7 – Серія ілюстрованих книжок на тему захисту екології «Як допомогти їжачкові та захистити полярного ведмедя» та «Справжні монстри – загроза для планети», видавництво Каламар, 2020 [31].

Джерело: URL: <https://kalamar.ua/product/jak-dopomogti-izhachkovi-ta-zahistiti-poljarnogo-vedmedja-spravzhni-monstri-zagroza-dlja-planeti/>

Перше згадане видання є збіром інфографік, лайфхаків у картинках та ілюстрацій на тему захисту природи.

Цільова аудиторія – діти віком 6-8 років. Видання має навчальний характер і пізнавальний контент. Видання надруковане у твердому переплетінні.

Що стосується дизайну видання, розглянуто багато факторів.

По перше, обкладинка скомпонована з п'яти уривків ілюстрацій, які поєднані в одне ціле. Ілюстрації виконані у стилі колажу та швидких безконтурних замальовок, що створює почуття позитиву і легкості. Відсутність контуру в ілюстрації допомагає зробити типографічну складову, тобто назву книжки на обкладинці, більш видимою та чіткою.

Назва видання оформлена із використанням двох різних гарнітур, шрифту без засічок і з засічками. Слова, які відображають найголовнішу суть видання,

тобто «Допомогти» і «Захистити» написані значно більшим шрифтом без засічок для підкреслення важливості теми.

Колірна гама побудована у більшості на аналоговій гармонії, тобто використано різноманіття відтінків зеленого, блакитного, синього. Водночас для зрівноваження холодні кольори розбавлені теплими відтінками пісочного, жовтого, помаранчевого кольору, що зображене на рис.2.8.

Структура змісту оформлена у якості заголовків, коротких описів і ілюстрацій, які займають, здебільшого, 95% розвороту, що є притаманним книжкам з цільовою аудиторією у віці 6–10 років.

Рис.2.8 – Розворот «Як допомогти їжачкові та захистити полярного ведмедя» [30].

Джерело: URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/jak-dopomogti-izhachkovi-ta-zahistiti-poljarnogo-vedmedja.html>

Що стосується типографіки верстки, всередині видання використано шрифт із засічками. Під час аналізу стану досліджень було визначено, що дітям більше подобається шрифт без засічок, бо хочуть читати легко і уникати перешкоди у читанні [66]. У ході аналізу було зауважено, що через поєднання ілюстрації у якості фону та опису з'являється проблема із читабельністю. Розвороти, які демонструють інфографіку, поєднану із ілюстраціями, здебільшого вимагають більш ретельного упорядкування із метою уникнення хаосу.

Розглядаючи друге видання з вищезгаданої серії, «Справжні монстри – загроза для планети», було визначено наступні характеристики:

Цільовою аудиторією є діти віком 6–8 років. Як і у вищезгаданому проаналізованому прикладі, видання є збіркою ілюстрацій навчального, повчального, пізнавального характеру із додатком інфографік.

Обкладинка побудована на композиції замкнутого типу із застосуванням комплементарної моделі гармонії кольорів – помаранчевого в синього. У центрі композиції зображена планета земля, яку «обіймає» помаранчевий дракон, який і є метафорою усіх екологічних проблем на планеті.

Розвороти видання оформлені у ілюстрації, які займають усю поверхню сторінки, із додатком коротких описів. Що стосується колірної гами, більшість ілюстрацій видання мають здебільшого холодні відтінки, інколи використовується акцент з теплих кольорів. Під час аналізу виявлено наступні проблеми видання, які впливають на якість і комфорт під час читання:

а. багато елементів у ілюстрації, які не поєднані із собою в одне ціле, створюють відчуття хаосу і розпорошують увагу у різні кути сторінки;

б. темний текст частіше розміщений на темному тлі, що не дозволяє прочитати заголовок або пів речення;

в. на деяких розворот є відсутня колірна ієрархія, адже уся ілюстрація є виконана із допомогою схожого тону, аналогічних кольорів без акцентування контрастними кольорами на важливому.

Тож, вищезгадані аспекти, які впливають на читабельність книжки допомагають дизайнерам створювати «чистий» дизайн і ілюстрації, які будуть викликати лише позитивні емоції і надихати до читання.

Проведення аналізу дозволило зідентифікувати, що сучасною проблемою ілюстраторів і дизайнерів є проблема позичення стилів, прийомів, яка є найбільш вираженою, у порівнянні з минулим століттям.

По-перше, причиною виникнення цієї проблеми є появлення і розвиток соціальних мереж, наприклад, Instagram, а втім вищезгаданих платформ як Behance, Dribbble, Art Station і багато інших, де аматори і професійні дизайнери з цілого світу діляться своїми працями. Вплив соціальних мереж на психіку та поведінку людини є недооціненим, а зрештою, ще не є вивчений. Варто також

згадати, що появлення програми Procreate стало водночас і проривом у світі цифрової ілюстрації, але так само розвинуло проблему плагіату, позичення і уподібнення стилів і прийомів у ілюстраторів з усього світу. На приклад, частим явищем у сучасному світі діджитал мистецтва стало копіювання стилю, набору пензлів, кольорів у будь-якого ілюстратора із півмільйонною аудиторією. Так, популярним стилем ілюстрацій, який зустрівся із проблемою копіювання, стали ілюстрації виконані пензлями «аерограф», який створює ефект зернистості з використанням шарів. Використовуючи інструмент лассо і пошарово виповнюючи ілюстрацію, створюється ефект простору і наповненість повітрям. Безсумнівно, даний ефект у ілюстрації є незрівнянний і привертає увагу з першого погляду.

2.3. Технічне завдання

Замовником і автором видання, над котрим було проведено концептуальну та ілюстраторську розробку, є Яцек Следзінський. Рід діяльності замовника обіймає широкий діапазон – інженерське проектування, архітектонічний рисунок, будівництво, управління проектами архітектурних інвестицій, організація подій. Ця інформація частково дає розуміння психологічного портрету замовника, адже вищезгадані професійні галузі свідчать про розвинуту «надивленість», почуття дизайнерського смаку, композиції, розуміння теорії кольору і інші речі, які стосуються всього процесу проектування і перед друкарської підготовки.

Тож, завдання, поставлене замовником є розробка авторських ілюстрацій для оповідання.

Постановка завдання обіймає наступні побажання замовника щодо готового видання:

- Підкреслено тематику: захист екології
- Стиль ілюстрацій: комбінований (поєднання плоского та багат шарового), мультиплікаційний, унікальний. Замовник звертає увагу

на проблему художнього плагіату в сучасності. Тож, поставлене завдання проаналізувати, поекспериментувати, віднайти новий стиль,

- Емоційна та психологічна забарвленість: зазначено, що оповідання має елементи фентезі, психологічного роману, навчального контенту для дітей, об'єднане у будові почуття відповідальності, людяності, емпатії, доброти, відкритості, сміливості, моральності і інших подібних характеристик,
- Розробка персонажів: замовник поставив відкрите питання: «Що робить персонажів привабливими?» тож, було поставлене завдання дослідження даного питання, а також розробка привабливих добрих персонажів, які подобаються молодим читачам
- Колірна гама і палітра: замовник не має конкретних побажань відносно вживання кольорів у виданні, але зазначає, що використані кольори мають бути гармонійними і відтворювати цілісний образ видання
- Типографіка: замовником було визначено, що шрифти мають бути легкими до читання
- Розмір: було задано приблизний розмір видання – 20x20 сантиметрів

Узагальнюючи, замовник хоче бачити цілісний проект, який підтримується грамотно підібраними кольорами і динамічними ілюстраціями, створюючи добрий матеріал для навчання дітей.

РОЗДІЛ III

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТУ

3.1. Розробка концепції – загальний опис

Проаналізувавши технічні вимоги і концептуальне бачення замовника, було розпочато працю над формуванням концепції. Процес формування концепції є складним, багат шаровим і багатоетапним процесом, який вимагає взяття під увагу багато аспектів і проведення ряду допоміжних вправ. Створення концепції айдентики відрізняється від створення концепції принципу роботи веб сайту.

Що ж стосується розробки концепції книжкового дизайну і розробки ілюстрацій, важливими етапами реалізації були:

1. Прочитання оповідання

Процес розробки почався із прочитання оповідання, адже проектування і зарисовки не можуть розпочатися без вникливого зосередження на змісті твору, на основі якого створюються ілюстрації. Саме на етапі прочитання виникають асоціації, які є основою до подальшої роботи над цілісним виглядом книжкового видання. Асоціації, які виникають під час ознайомлення з оповіданням, на пряму залежать від жанру даного оповідання. Тож, роботу було проведено над оповіданням у жанрі фентезі на екологічну тематику, де існує вигаданий паралельний світ і створіння, які переробляють сміття і допомагають людині здолати екологічні проблеми сьогодення. Розуміння того, що фентезійне оповідання підіймає важливі для людства теми і психологічні аспекти, знайомить із новими створіннями, допомагаючими людям, одразу налаштовує на певний настрій і емоції, від яких залежить зовнішній вигляд кожної деталі.

2. Визначення емоційного відбитку, емоцій, настрою

Тож, у ході роботи над початковим етапом було визначено, що оповідання має ділитися із читачем лагідністю, добротою, почуттям пригоди, таємничості, смутку, радості, підкреслюючи важливість піклування про

зовнішнє середовище, друзів. Саме завдяки цим ключовим словам вже на початку було ідентифіковано приблизну колірну гаму книжкового видання, яке має бути колірним продовженням змісту оповідання, хоч і конкретні кольори були підібрані на етапі ескізування, адже форми і образи, присутні у ілюстраціях, визначають кінцеву колірну гаму.

3. Визначення стилю

Визначення стилю відбувається підсвідомо, також завдяки розумінню емоційного відбитку і настрою оповідання. Тож, було визначено, що ілюстрації мають бути представлені саме у двовимірній графіці з ефектом «багатьох плоских шарів лежачих один на одному» із застосуванням основного шару з контуром, під яким знаходяться шари із колірним заповненням. Загалом, було визначено головний вектор у праці над стилем – має бути переданий ефект приємного доброго мультфільму. Основні лінії – закруглені, лагідні, які створюють позитивний настрій.

4. Визначення колірної гами

На початку розробки концепції дизайну, було вирішено, що колір має відігравати майже найважливішу роль у дизайні книжки. Завдяки визначенню емоційних і психологічних якостей, було визначено приблизну колірну гаму для даного книжкового видання.

По перше, оскільки головною темою оповідання є дбання про екологію, було вирішено використати відтінки зеленого (втім лазурний, хакі...), блакитного, синього. Для уникнення ефекту стереотипності і монотонності, на противагу використано комплементарні кольори, такі як: яскраво помаранчевий, червоний, кораловий, жовтий, які зрівноважують холодну гаму і створюють динаміку. Згідно вищезгаданих відкриттів у дослідженнях, відтінки помаранчевого і синього є найбільш популярним колірним поєднанням, яке викликає активну реакцію у мозку дитини. Звісно, у гаму було додано додаткових похідних контрастуючих кольорів, які би збагачували загальний вигляд, створюючи ефект живописом полотна, яке зливається у єдину колірну

композицію, навіть якщо здається, що деякі деталі намальовані нереалістичним і суперечним кольором

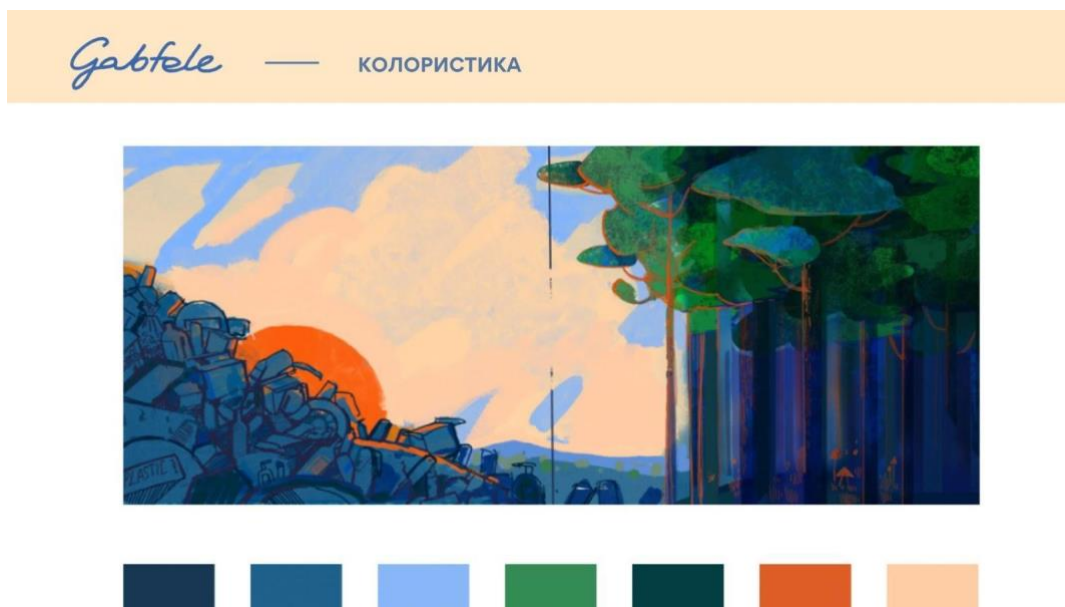

Рис. 3.1 – Колористика видання «Габфелі»

Рис.3.2 – Зображення контрастних і комплементарних кольорів у виданні.

5. Проведення дослідження

Звісно, невідомою частиною кожного процесу проектування є проведення ресерчу на обрану тему проєкту. Проведення ресерчу було здійснено із метою заглиблення у тематику, а також, для розуміння і виявлення

багатьох елементів, які можуть бути зображені на етапі ескізування. Під час проведення ресерчу звернено до офіційних світових джерел, де висвітлюється актуальна екологічна ситуація. Наприклад, було проаналізовано удокоментовані матеріали щодо проблеми забруднення води, повітря, ґрунту, а також проблеми утилізації пластику і інших відходів. Таким чином, ресерч дозволив зрозуміти, які елементи можуть бути використані як частина ілюстрації, аби розворот мав багато деталей, на які хочеться звернути увагу. Наприклад, можливими елементами до зображення стали: різноманітні пластикові пляшки, побутові пристрої, паперові та пластикові упаковки, шини автомобілів тощо.

6. Пошук референсів

Під час праці було розроблено карту розуму і мудборд, які дозволили зібрати у одну схему споріднені між собою об'єкти, які стосуються теми захисту екології. Також, було проаналізовано світові продукти як, наприклад, мультфільм «Wall-е» від Піксар, де анімацією проілюстровані можливі наслідки занедбання питання довкілля.

7. Розробка поєднуючого графічного елементу

Уживання «поєднуючого» елементу у будь-якому виданні, додає завершеності і цілісності проекту. У випадку даного проекту над ілюстраціями для оповідання, було вирішено розробити об'єднуючий елемент у вигляді жовтої лінії, яка «обіймає» кожен сторінку видання, символізуючи причини проблем з екологією – байдужість людини. Жовтий колір має привертати увагу, адже є яскравим елементом посеред затемненої холодної колірної гами ілюстрацій.

3.2. Розробка персонажів

У процесі створення концепції було виділено одну обширну блок-частину концепції, якою є розробка персонажів. Тож, було вирішено створити 3 головних персонажі. Було визначено, що головною характеристикою

персонажів має бути щирість, доброта, відкритість, які поєднуються у мультиплікаційному стилі – великі очі, чіткість і гіперболізація виявлених емоцій.

Першим персонажем є Чарлі – головний герой. Згідно опису з оповіданням, було зроблено ескізи.

Gabfele — РОЗРОБКА ПЕРСОНАЖІВ, ГАБФЕЛІ

Рис. 3.3 – Зображення початкового етапу розробки персонажів «Габфелів»

Gabfele — РОЗРОБКА ПЕРСОНАЖІВ, ЧАРЛІ - ГОЛОВНИЙ ГАБФЕЛЬ

Рис.3.4 – Зображення фінальної версії головного персонажа

У кінцевій версії, яка була узгоджена із замовником, персонаж має округле тіло, вкрите пухнастим матеріалом – графічно виражений у

паралельних заокруглених лініях, імітуючих пухнастість. Образ персонажа «уміщено» у замкнуту композицію, що згідно з психологічною характеристикою. Колірна гама Чарлі побудована на комплементарних кольорах, які взаємодоповнюють одне одного.

Другим важливим персонажем є Адам. Розроблено вступні пошукові ескізи, узгоджено із замовником. Його образ за аналогією до Чарлі та цілковитого стилю більшості елементів ілюстрацій, зображено у округлих лініях.

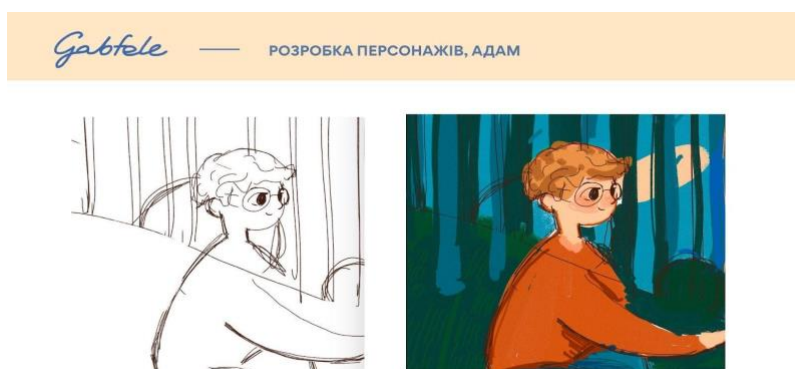

Рис. 3.5 – Розробка персонажа «Адам»

Характеристичним елементом персонажа є великі очі, які символізують відкритість на інших людей і їх проблеми. У кадрі, де з'являється Адам, він є зображений у цегляному кольорі, який є акцентом та доповненням до холодної гама середовища.

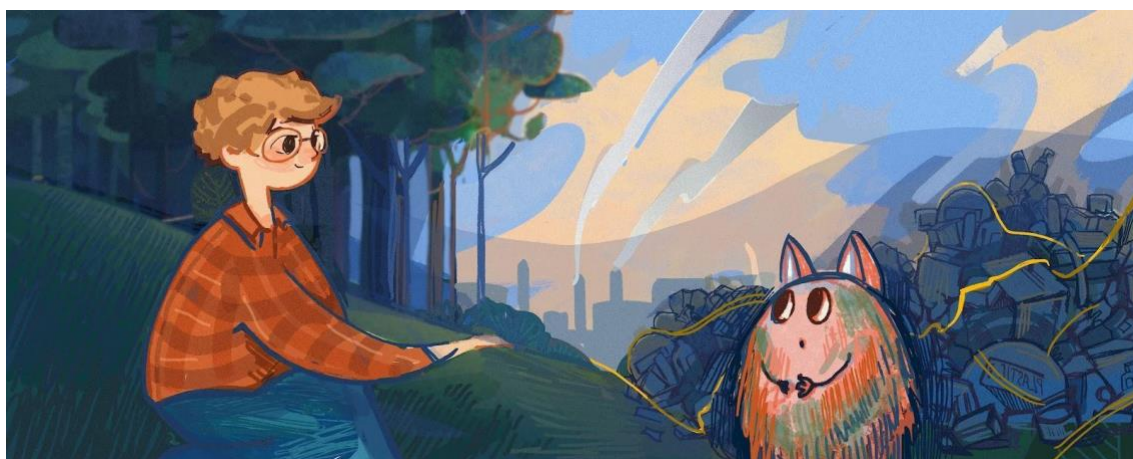

Рис. 3.6 – Зображення розвороту у виданні «Габфелі»

Третьою важливою фігурою оповідання є «чоловік, який працює». Його психологічний портрет – закрита у замкнена у собі фігура, яка є втіленням жадоби, егоцентризму та байдужості. Саме тому у пошукових ескізах одразу було взято під увагу великий контраст фігур і кольорів, які вписуються у композицію, яка, подібно равлику, закривається у собі.

Рис. 3.7 – Зображення ескізування персонажа

У кінцевій версії ілюстрації характеристичними елементами персонажа є «насуплені» брови, маленькі очі, згорблена позиція. Важливим елементом є контраст, виражений у великих руках, що створюють оптичний ефект «приближення» ілюстрації до читача.

Рис. 3.8 – Фінальне зображення розвороту у виданні «Габфелі»

3.3. Технічна реалізація

Виконання роботи над ілюстраціями і візуалізацією видання була проведена у редакторі Procreate на визначеному розмірі видання і відповідно налаштованому розмірі холсту: 21×24 см., а також Adobe Illustrator і Adobe Photoshop. Колірна модель – CMYK. Маючи концептуальне уявлення про кінцевий вигляд ілюстрацій у виданні, було зроблено розкадровку. Під час розкадровки була закладена композиція і загальний фігурно-плямовий фон.

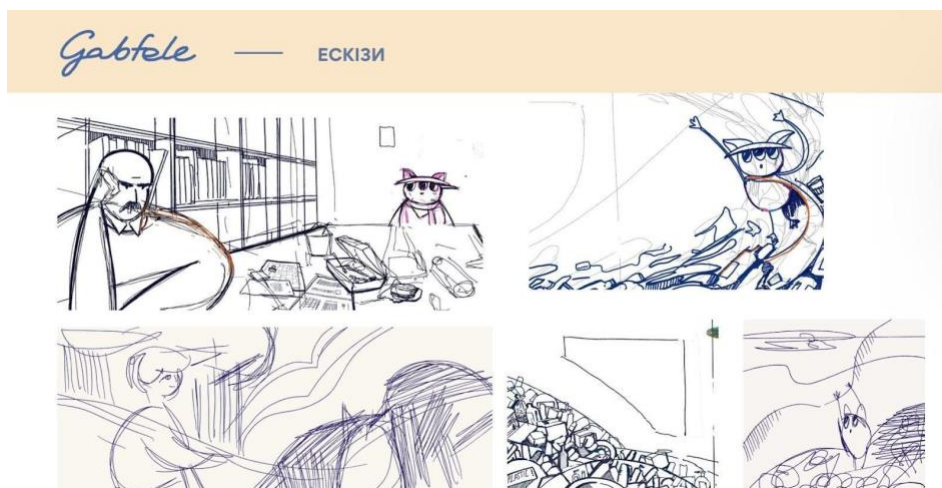

Рис. 3.9 – Розкадровка

Наступним кроком була розробка тоново-колірного рішення. Робота проводилась за принципом «плями». На цьому етапі «примірювався» візуальний вигляд розворотів. Провідними кольорами видання є комбінація побудована на комплементарній гармонії:

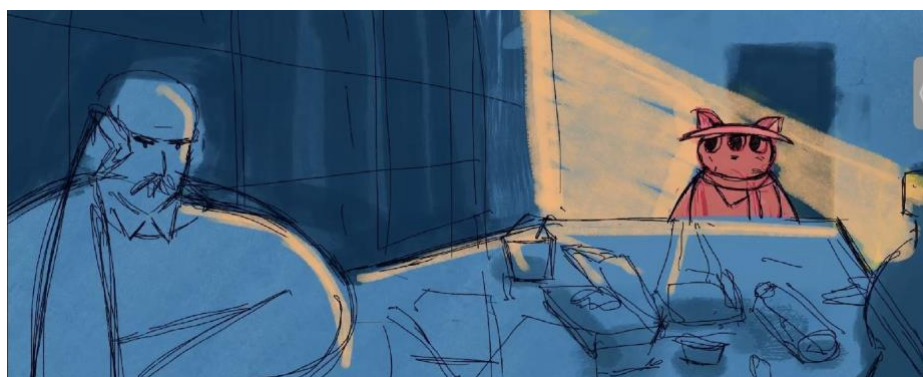

Рис. 3.10 – Ескіз розвороту із зображенням ескізу колірної рішення

Пізніше, було проведено етап детального відрисовування кожної обраної на етапі розкадровки ілюстрації, який здійснювався двічі для досягнення чітких ліній.

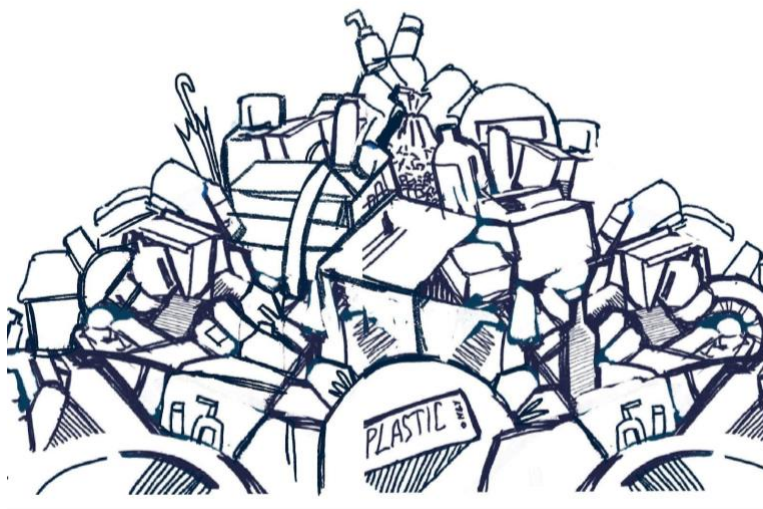

Рис. 3.11 – Ескізування контурів

Після поєднання шарів із контуром і колірними плямами, у праці над ілюструванням лісу було почато етап «шарування», адже цей ефект додає ілюстрації тривимірності. Тож, на існуючий шар було накладено від трьох до семи шарів асиметричних фігур – скривлених овалів, які є частиною корони сосни, які створюють основну масу лісу в ілюстрації. Даний елемент був виконаний із допомогою інструментів лассо у довільному кшталті, який інтуїтивно прорисовувався, а також заповнювався фарбою із використанням пензлів з «родини» напилення, матеріали, фарбування.

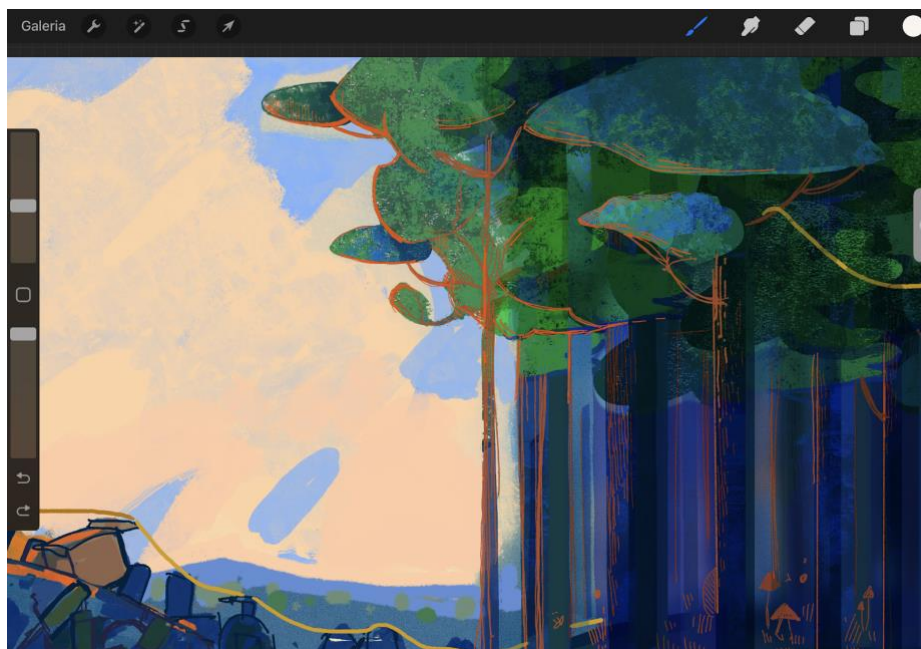

Рис.3.12 – Зображення ефекту багат шаровості

Загалом, ілюстрації було завершено текстурою зернистості і додаванням розмиття у потрібних місцях.

Підчас роботи над обкладинкою видання, було утворено документ розміром 21×24 см у роздільною здатністю 300 dpi у колірній моделі СМУК. Цей формат обіймає утворені поля під обріз у розмірі 5 мм для уникнення білих ліній після витинання і ширину корінця видання – 1см.

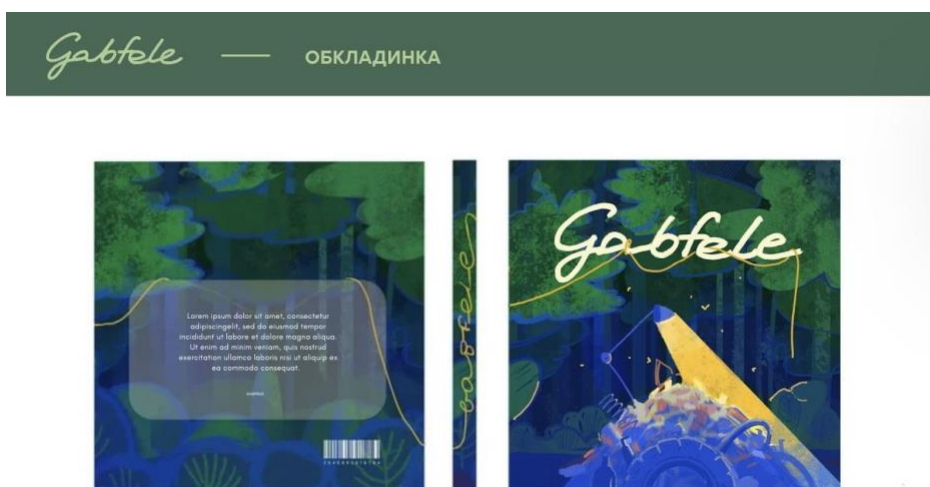

Рис. 3.13 – Зображення дизайну обкладинки

На поверхню робочого шару обкладинки було уміщено раніше відрисовані елементи дерев, лісу, було нарисовано усі необхідні елементи композиції. Уміщено векторизований у Adobe Illustrator напис – назву оповідання. Цей напис став своєрідним «лого», адже було вирішено розмістити на початку розділів оповідання як заголовок.

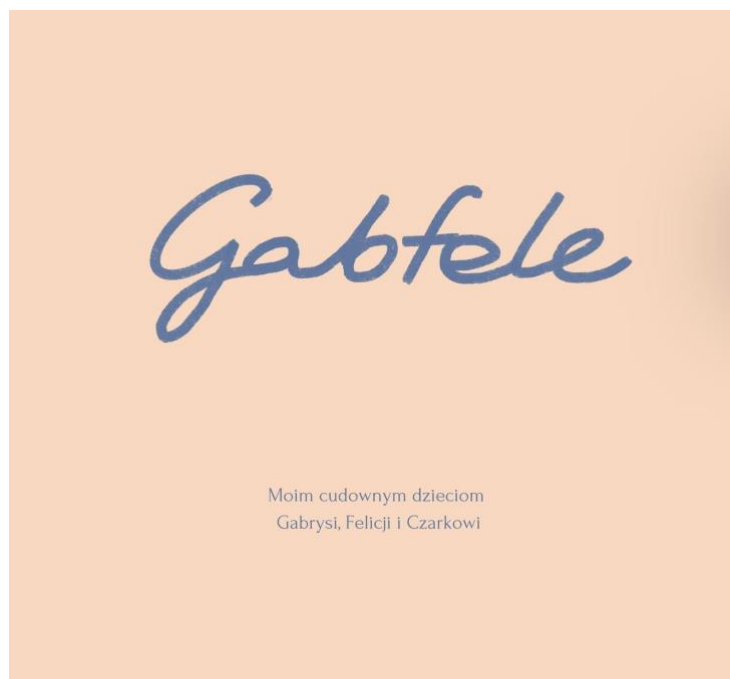

Рис. 3.14 – Зображення титульної сторінки видання «Габфелі»

Після приготування графічних елементів, ілюстрацій, а також відредагованого тексту, було почато працю над версткою. Тож, було створено документ Adobe Indesign у вищезазначеному форматі. Із допомогою утвореної модульної сітки, було почато процес розміщення усіх необхідних графічних і текстових елементів.

Також, було додано і налаштовано розмір ілюстрацій згідно з концептуальним баченням - здебільшого, ілюстрації зайняли усю сторінку або розворот видання, чергуючи із текстовими сторінками із додатком міні-ілюстрацій і інших графічних елементів.

Робота із текстом, тобто типографічна частина видання включила у себе такі етапи:

- було налаштовано модульну сітку для охайного і чіткого оформлення тексту
- додано допоміжні лінії
- використано рамку для утворення текстового поля
- згідно змісту оповідання та визначеній композиції розміщено текст і частини оповідання
- підібрано шрифти, які б давали молодим читачам легкість і зрозумілість у читанні [46] – шрифти із родини sans-serif, а саме Futura і Gordita
- налаштовано необхідні параметри, такі як інтерлін’яж, кернінг, кегль
- шрифти переведено у криві

Рис. 3.15 – Зображення типографіки у виданні «Габфелі»

Підчас роботи над виданням було проведено комплексну роботу. Створено цілісний завершений образ, чому сприяють використання визначеної колірної гами, шрифтів, поєднуючих графічних елементів.

Підсумовуючи, кінцевий ефект і результат роботи над виданням було оформлене у мокапи із допомогою редакторів Adobe Photoshop і Procreate, а також у демонстраційний плакат розміром 84×118 см.

Рис.3.16 – Візуалізація розворотів видання «Габфелі»

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, робота над ілюструванням книжкового видання для дітей є комплексною роботою, яка вимагає всебічного дослідження.

Для досягнення доброго результату було досліджено історичні матеріали за темою історії мистецтва, ілюстрації та дизайну.

Важливим аспектом стало виконання усіх запланованих етапів роботи над ілюструванням видання. По перше, було проведено аналіз досліджень у галузі ілюстрованих друкованих видань для дітей, а саме взаємодії дітей і видань. Проведення цих досліджень є важливим для виявлення речей, які діти вважають важливими і привабливими під час читання. Аналіз цих досліджень дозволив діагностувати, на що ілюстраторам та дизайнерам варто звертати увагу під час розробки ілюстрацій і верстки – положення ілюстрацій, стиль ілюстрації, тип шрифту тощо.

Для оцінки конкурентності було проаналізовано закордонний і український ринок ілюстрованих книжкових видань для дітей - було виявлено найпопулярніші жанри і видання. Пізніше, проведено аналіз аналогів для виявлення загального вигляду книжкових видань, які є відповідні до завдання замовника, тобто ілюстровані видання на тему захисту та піклування про екологію. Було виявлено основні візуальні характеристики, переваги та недоліки.

Таким чином, враховуючи вищезгадані матеріали, було розпочато розробку ілюстрованого книжкового видання.

У ході роботи було розроблено концепцію видання. Цей процес охопив прочитання видання, проведення ресерчу і пошук референсів, визначення стилю ілюстрації та шрифтів, розробку колірної гами і персонажів, а також поєднуючого графічного елементу.

Ефектом роботи стало ілюстроване друковане видання для дітей, яке має гармонійне поєднання кольорів та форм, а також загальний привабливий і злагоджений візуальний вигляд.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белічко Ю. В. Георгій Вячеславович Якутович. Київ : Мистецтво, 1968. 88 с.
2. Большакова А. Українські художниці перемогли на Болонській виставці ілюстраторів. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2024/01/24/259008/> (дата звернення: 05.05.2024).
3. Ваврів Д. Якутовичі – династія українських митців та мисткинь. *Vo media*. 2023. URL: <https://bomedia.com.ua/yakutovychi/> (дата звернення: 05.05.2024).
4. Валуєнко Б. В. Архітектура Книги. Київ : Мистецтво, 1976. 124 с.
5. Валуєнко Б. В. Композиція видання. Київ : НМК ВО, 1992. 96 с.
6. Війна грибів з жуками. Ілюстрації Охріма Судомори. *Бібліотека українського мистецтва*. URL: <https://uartlib.org/dityachi-knigi/viyna-gribiv-z-zhukami-ilyustratsiyi-ohrima-sudomori/> (дата звернення: 05.05.2024).
7. Галерея робіт. *Children Arts*. URL: <https://childrenarts.com.ua/uk> (дата звернення: 05.05.2024).
8. Дубрівна А. П., Єрмак І. О. Цифрова ілюстрація в контексті російсько-української війни. *Український мистецтвознавчий дискурс*. Вип. 2. 2023. С. 46–52.
9. Женчик, женчик невеличкий. Українські народні скоромовки. *Бібліотека українського мистецтва*. URL: <https://uartlib.org/dityachi-knigi/zhenchyk-zhenchyk-nevelychkuj-ukrayinski-narodni-skoromovku/> (дата звернення: 05.05.2024).
10. Іванченко О. В. Видавництво «Веселка»: особливості становлення, функціонування й розвитку : монографія. Черкаси : Брама-Україна, 2021. 144 с. URL: <https://mediastudent.online/wp-content/uploads/2021/06/o.-ivanchenko-vydavnytstvo-veselka.pdf> (дата звернення: 10.03.2024).
11. Іттен Й. Мистецтво кольору: Суб'єктивний досвід і об'єктивне пізнання як шлях до мистецтва. Київ : Видавництво «Arthuss», 2022. 96 с.

- 12.Кліщук Л. Українське видавництво визнали найкращим видавцем дитячих книг у Європі. *Новинарня*. 2023. URL: <https://novynarnia.com/2023/03/07/ukrayinske-vydavnyczstvo/> (дата звернення: 06.05.2024).
- 13.Коваль Н. Кого треба знати з українських графіків. *Читомо*. 2019. URL: <https://chytomo.com/koho-treba-znaty-z-ukrainskykh-hrafikeyv/> (дата звернення: 07.05.2024).
- 14.Коваль Н. Чому художники часів УРСР йшли у дитячу ілюстрацію. *Читомо*. URL: <https://chytomo.com/chomu-khudozhnyky-chasiv-ursr-jshly-u-dytiachu-iliustratsiiu/> (дата звернення: 09.04.2024).
- 15.Кузьменко Ю. Болонська виставка ілюстраторів-2024: хто з українців потрапив у фінал. *Національна спілка письменників України*. 2024. URL: <https://nspu.com.ua/novini/bolonska-vistavka-iljustratoriv-2024-hto-z-ukrainciv-potrapiv-u-final/> (дата звернення: 04.05.2024).
- 16.Лебедева К. Охрім Судомора: український Бердслі. *Бібліотека українського мистецтва*. 2018. URL: <https://uartlib.org/exclusive/ohrim-sudomora-ukrayinskyj-berdсли/> (дата звернення: 03.04.2024).
- 17.Малиновський А. Харківські художниці потрапили до фіналу на італійському конкурсі ілюстрації. *Люк*. URL: <https://lyuk.media/news/exhibition-in-italy/> (дата звернення: 07.05.2024).
- 18.Мельник О. Я., Штець Я. В. Українські народні мотиви: практика застосування у дитячій книжковій ілюстрації ХХ ст. *Вісник національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2022. № 1. С. 85–89.
- 19.Мельник Р. У 2022-му удвічі зменшилась кількість виданих в Україні книг. *Детектор медіа*. 2023. URL: <https://detector.media/infospace/article/207821/2023-02-08-u-2022-mu-udvichi-zmenshylas-kilkist-vydanykh-v-ukraini-knyg/> (дата звернення: 06.05.2024).
- 20.Олійник В. А. Етапи трансформацій українського книжкового дизайну «перехідної доби» (1980–1990 років). *Деміург: ідеї, технології, перспективи*

- дизайну*. 2018. Вип. 2. С. 51–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ditpd_2018_2_6 (дата звернення: 04.05.2024).
21. Олійник В. А. Регіональний фокус формування українського книжкового дизайну. *Культура і сучасність* : альманах. 2022. № 2. С. 110–116.
22. Різник М. Г. Письмо і шрифт : посібник. Київ: Вища школа, 1978. 150 с.
23. Руденко О. Інтердрук/Interprint – міжнародна бієнале, що відкрила українську графіку для світу. *Вісник Львівського університету*. Серія історична. Спеціальний випуск: На пошану професора Романа Шуста. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. С. 444–460.
24. Руденко О. Роль «Інтердруку» в розвитку української графіки. *Українська академія мистецтва*. № 29. 2020. С. 60–65.
25. Савка М. Залізницею додому. *Видавництво Старого Лева*. URL: <https://starylev.com.ua/elektronna-knyga-zaliznyceyu-dodomu> (дата звернення: 05.05.2024).
26. Санкіна Л. В. Загальні і специфічні ознаки класифікації видань. *Діловод*. 2001. № 3. С. 34–39.
27. Содомора Х. Гриби, війна і дитяча ілюстрація. *Читомо*. 22.09.2016. URL: <https://archive.chytomo.com/book-art/gribi-vijna-i-dityacha-ilyustraciya> (дата звернення: 08.05.2024).
28. СОУ 18.1-02477019-11:2014. Видання для дітей. Загальні технічні вимоги. На заміну СОУ 22.2-02477019-11:2008; чинний від 2014-25-06; Львів : УНДІПП ім. Т. Г. Шевченка, 2008. 20 с.
29. Удріс І. М., Удріс-Бородавко Н. С. Українська графіка барокової доби як предмет вивчення в працях вітчизняних мистецтвознавців першої чверті ХХ століття. *Вісник КНУКіМ*. Серія «Мистецтвознавство». Вип. 39, 2018. С. 200–209.
30. Френч Д. Як допомогти їжачкові та захистити полярного ведмедя. *Yakaboo*. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/jak-dopomogti-izhachkovi-ta-zahistiti-poljarnogo-vedmedja.html> (дата звернення: 05.05.2024).

- 31.Френч Д., Роде М. Г. Як допомогти їжачкові та захистити полярного ведмедя + Справжні Монстри – загроза для планети. *Kalamar*. URL: <https://kalamar.ua/product/jak-dopomogti-izhachkovi-ta-zahistiti-poljarnogo-vedmedja-spravzhni-monstri-zagroza-dlja-planeti/> (дата звернення: 05.05.2024).
- 32.Як художник Анатолій Базилевич створював ілюстрації до «Енеїди». *Vogue*. 2022. URL: <https://vogue.ua/article/culture/art/yak-hudozhnik-anatoliy-bazilevich-stvoriv-ilyustraciji-dlya-enejidi-48839.html> (дата звернення: 05.05.2024).
- 33.Berrie B. *Pigments of the ancient World*/ Princeton University Press, 2024. 176 p.
- 34.Bliss P. *Definitive work by Douglas*. London : Spring Books, 1964. 263 p.
- 35.Bloomer R. Children's Preferences and Responses as Related to Styles and Themes of Illustration. *The Elementary School Journal*. Vol. 60, №. 6. 1960. P. 334–340. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/459825?journalCode=esj> (дата звернення: 19.03.2024).
- 36.Brief History of Digital Art. *World Art News*. 2023. URL: <https://worldart.news/2023/01/23/brief-history-of-digital-art/> (дата звернення: 05.05.2024).
- 37.Chapuis J. Romanesque Art. Heilbrunn Timeline of Art History. *New York : The Metropolitan Museum of Art*. 2002. URL: https://www.metmuseum.org/toah/hd/rmsq/hd_rmsq.htm (дата звернення: 03.04.2024).
- 38.Dizikes P. The writing on the wall. *MIT News*. 2018. URL: <https://news.mit.edu/2018/humans-speak-through-cave-art-0221> (дата звернення: 05.05.2024).
- 39.Dow A. W. *Composition: Understanding Line, Notan and Color (Dover Art Illustration)*. Dover Publications, 2007. 128 p.
- 40.Doyle S. *History of Illustration*. Bloomsbury Publishing. 2018. 592 p.

41. Dukes H. 700 years of Dante's Divine Comedy in Art. *The Public Domain Review*. URL: <https://publicdomainreview.org/collection/dante-divine-comedy-in-art/> (дата звернення: 05.05.2024).
42. Dürer A., Strauss W. L. *The Complete Engravings, Etchings, and Drypoints*. New York : Dover Publications, 1973. 235 p.
43. Dürer A. Melencolia I. *The met.* URL: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/336228> (дата звернення: 05.05.2024).
44. Eisenstein E. L. *The Printing Revolution in Early Modern Europe*. Cambridge University Press, 2012. 384 p.
45. Fleck A. Mapping Europe's Favorite Reading Materials. *Statista*. 2022. URL: <https://www.statista.com/chart/28195/europeans-favorite-book-genres/> (дата звернення: 07.05.2024).
46. Keeping Ch. *Illustration in Children's Books*, Oxford University Press, 1970. 142 p.
47. Kurhanova O. Visualization of the Book: Graphic Metaphors in Art Decoration of Ukrainian Church Editions of the Baroque Epoque. *Knygotyra*. Vol. 81. 2023. P. 38–64.
48. Mango C. *The Art of Byzantine Empire 312–1453: Sources and Documents*. Toronto : University of Toronto Press, 1986. 272 p. URL: <https://archive.org/details/mango-1972-byzantine-art/mode/2up> (дата звернення: 10.12.2023).
49. Martinez M., Harmon J., Hillburn-Arnold M., Wilburn M. An Investigation of Color Shifts in Picturebooks. *Journal of Children's Literature*. Las Vegas. 2020. V 46, № 1. P. 9–22.
50. McClanan A. The Paris Psalter. *Smarthistory*. URL: <https://smarthistory.org/the-paris-psalter/> (дата звернення: 05.05.2024).
51. McDonald S. The history and future of digital art. *Linearity*. 2022. URL: <https://www.linearity.io/blog/digital-art/> (дата звернення: 04.05.2024).

52. Medieval Illuminated manuscripts: discover the art of bookmaking. *Minneapolis Institute of Art*. URL: <https://new.artsmia.org/programs/teachers-and-students/teaching-the-arts/five-ideas/medieval-illuminated-manuscripts> (дата звернення: 05.05.2024).
53. Mucha Museum and the Master of Art Nouveau. *PRAGUE-NOW*. URL: <https://prague-now.com/museums/mucha-museum-and-the-master-of-art-nouveau/> (дата звернення: 05.05.2024).
54. Northrup M., Cianciolo P. J. Picture books for children: fiction, folktales, and poetry. Chicago : American Library Association, 2012. 200 p.
55. Pedley J. Greek Art and Archaeology. Prentice Hall, 2012. 400 p.
56. Ricketts C. Important Mickey Mouse production drawings for sale at Heritage Auctions. *Just collecting*. 2018. URL: <https://news.justcollecting.com/mickey-mouse-steamboat-willie-production-drawings-heritage-auctions/> (дата звернення: 05.05.2024).
57. Rocha S. Iliad, Odyssey, Aeneid: An Epic Trilogy – An essay by Tomas Rocha. *Medium*. 2020. URL: <https://samrocha.medium.com/iliad-odyssey-aeneid-an-epic-trilogy-9d3bc49d0631> (дата звернення: 05.05.2024).
58. Rudishill M. Children's preferences for Colour versus other qualities in illustrations. *The Elementary School Journal*. Vol. 52, N. 8. 1952. P. 444–451. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/epdf/10.1086/459378> (дата звернення: 21.03.2024).
59. Rzepińska M. Historia Koloru w dziejach malarstwa europejskiego. Kraków, 1989. 246 p.
60. Salisbury M., Styles M. Children's picturebooks: the art of visual storytelling. London : Laurence King Publishing, 2012. 192 p.
61. Salomons M. 80 illustration statistics: trends, career, and more. *Linearity*. 24.10.2023. URL: <https://www.linearity.io/blog/illustration-statistics/> (дата звернення: 04.05.2024).

62. Shanahan L. Book of Durrow. *Trinity College Dublin*. URL: <https://www.tcd.ie/library/exhibitions/directors-choice/durrow/> (дата звернення: 05.05.2024).
63. Toman R. *The Art of Gothic : Architecture, sculpture, and painting*. Königswinter, 2007. 520 p.
64. Villarreal A., Minton S., Martinez M. Child Illustrators: Making Meaning through visual art in Picture Books. *The Reading Teacher*. Vol. 69(3). 2015. P. 265–275.
65. Warren K. *Book of the Dead: A Guidebook to the Afterlife*. *American Research Center in Egypt*. URL: <https://arce.org/resource/book-dead-guidebook-afterlife/> (дата звернення: 05.05.2024).
66. Weiss J. M. Children's Preferences for Format Factors in Books. *The Reading Teacher*. Vol. 35. № 4. 1982. P. 400–406.
67. White G. *Children's Books and Their Illustrators*. Creative Media Partners, LLC, 2022. 78 p.
68. Williams I. R. Best children's books of 2023. *The Guardian*. 2023. URL: <https://www.theguardian.com/books/2023/dec/07/best-childrens-books-of-2023> (дата звернення: 04.05.2024).
69. World Book Day. *Eurostat*. 2018. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20180423-1> (дата звернення: 05.05.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Розробка ескізів

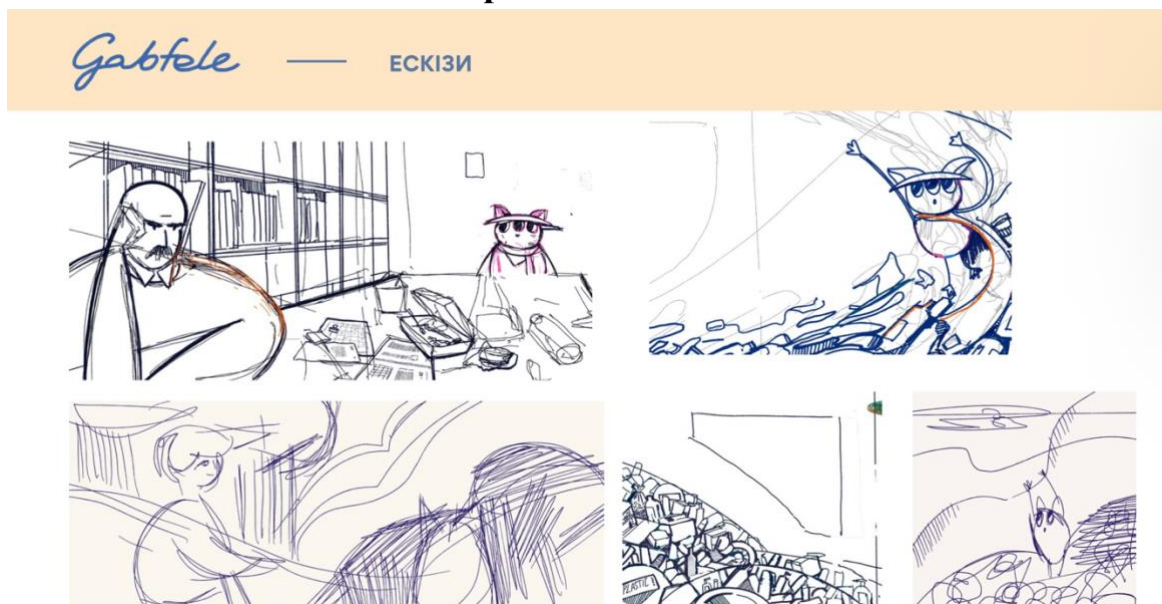

Рисунок 1

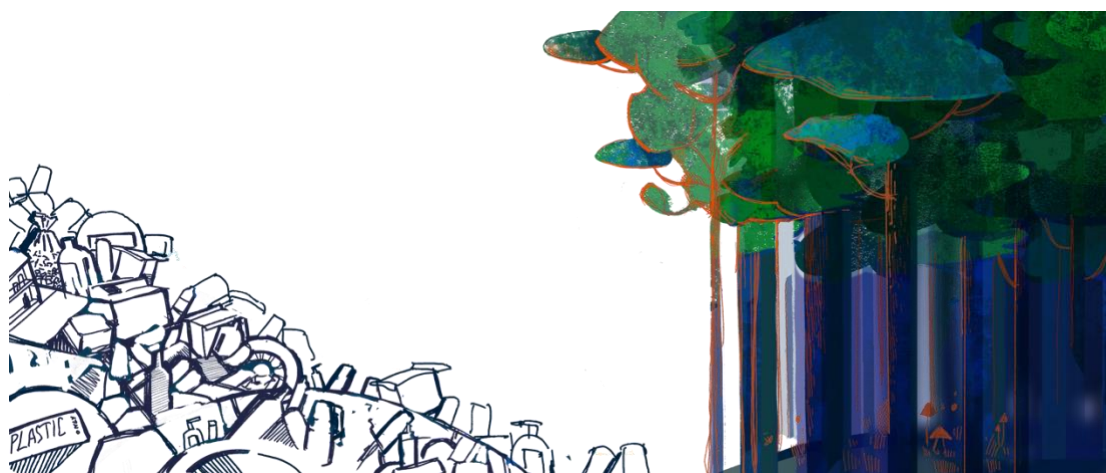

Рисунок 2

Рисунок 3

Візуалізація готових розворотів видання

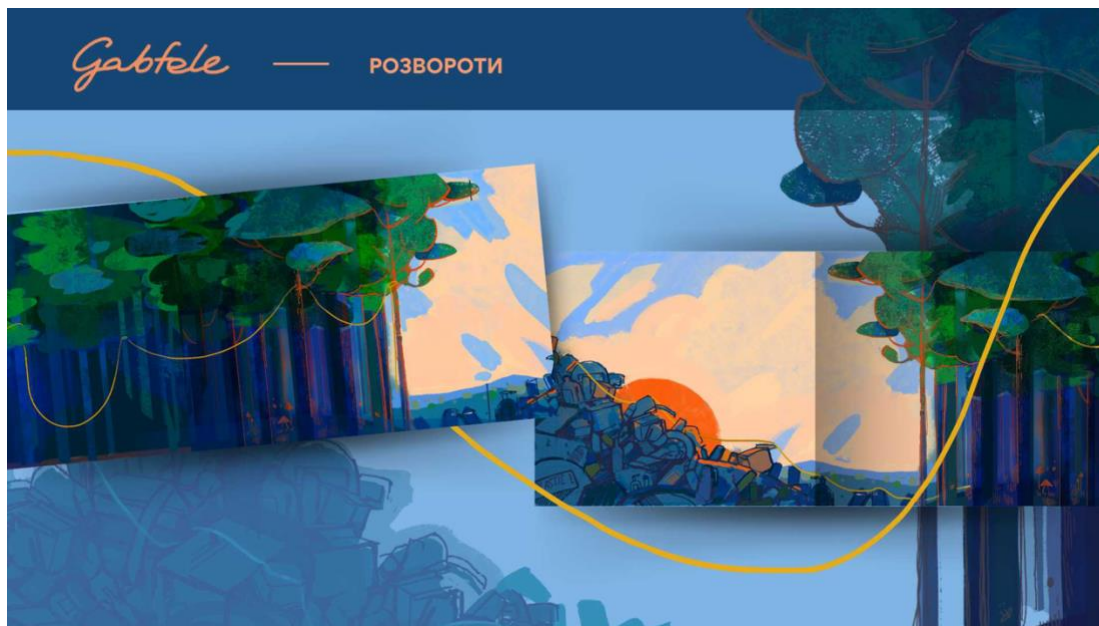

Рисунок 1

Рисунок 2

Рисунок 3